

יד מהרש"א

מסכת בבא בתרא

פרק השותפין

דף ב. עד דף טז:

כז' אלול תשע"ד

מפתח

דף ב.	4
תד"ה השותפין	4
תד"ה בגויל	4
תד"ה לפיכך וא"ד אפילו נפל וא"ד אבל בבקעה	6
דף ב:	10
תד"ה הוה אמינא במסיפס בעלמא	10
תד"ה נפל שאני	12
דף ג.	14
תד"ה מאי קמ"ל	14
דף ג:	18
גמרא מאי בינייהו	18
תד"ה הג"ה בי קייטא	18
דף ד.	20
תד"ה הכי קתני	20
דף ד:	22
גמרא לא צריכא	22
רש"י ד"ה המקיף את חבירו	23
רש"י ד"ה אימא סיפא	24
תד"ה שני' ושלישית לא	25
דף ה.	27
תד"ה ואי לא דאיננא לך	27
תד"ה ד' לצלא	28
דף ה:	29
תד"ה כי היכי דלא ליטרדן	29
תד"ה אילימא	31
תד"ה ואפילו מיתמי	34
דף ו.	38
תד"ה סומך לפלגא	38
דף ז.	38
תד"ה במסיפס	38
תוספות ד"ה ב' חצירות	38
תוספות ד"ה היינו הך	38
תד"ה א"ל בדידי	40
תד"ה והוא דקרו לי' בית כור	41
דף ז:	43
תד"ה ולא סולמות	43
דף ח:	44
תוספות ד"ה לפי קירוב	44
תוספות ד"ה איפרא	44
תוספות ד"ה וד"ה יתיב רב יוסף	44
תד"ה אכפיל לרב נתן	44
דף ט.	46
תד"ה אין פוחתין	46
בא"ד אבל אין לפרש ובא"ד שבת נותנין לו ובא"ד ואם תאמר	46
דף ט:	50

תד"ה דהא הסיט	50
דף יא:	50
תד"ה הכא אפשר	50
דף יב:	51
תד"ה מעלינן לי' כנכסי דבר מריון	51
תד"ה הכי גרס ר"ח	51
דף יב:	51
תד"ה מעלינן לי' כנכסי דבר מריון ובא"ד שהנגר	51
דף יג:	58
תד"ה אית דינא	58
תד"ה כופין את רבו	60
תוספות בא"ד דאתי צד עבדות	60
דף יג:	62
תד"ה ואי ס"ד	62
דף יד:	66
תד"ה שאם בא לחתוך	66
גמרא נשתיירו שם ב' טפחים שלא יהא ס"ת נכנס כו' וגמרא רק לרבות שברי לוחות	67
גמרא רק לרבות	71
דף יד:	72
גמרא בתרי פושכי היכי יתיב	72
תד"ה בפורענות	72
דף טו:	72
תד"ה ירמ' כתב ספרו	72
תוספות ד"ה איוב לא ה'	72
דף טו:	72
תוספות ד"ה בלעם	72
דף טז:	72
תוספות ד"ה ככוחלא	72

דף ב.

תד"ה השותפין

תוס' בד"ה השותפין כולה כו' מכדי תנא ממכות סליק מ"ש דקתני שבועות כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דלמ"ד כולה נזיקין חדא מסכתא פריך דשבועות ומכות מנזיקין הן משום דסתמא דתלמודא ודאי למ"ד נמי דלא הוי חדא מסכתא פריך הכי וק"ל:

תד"ה בגויל

בד"ה בגויל זה כו' ומיהו אם נהגו לעשות פחות מו' יעשה כו' עכ"ל והרא"ש כתב למעט נמי בפחות דמנהג גרוע הוא ולא אזלינן בתריה וראייתו מדלקמן דקאמרינן בגזית ד' אמות גובה אי הוה ה' טפחים קאי אי לא לא קאי כו' ע"ש ויש ליישב לדברי התוס' כמ"ש שם לקמן דה"ק דלא קאי כמשפט גזית כו' שיעמוד ימים רבים כו' וק"ל:

(1) משנה

(א) מקום שנהגו לבנות גויל גזית ... בונין הכל כמנהג המדינה

(ב) גויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים

(ג) גזית זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה

(2) תוספות ורא"ש

(א) קשיא

(i) השתא דאמרת הכל כמנהג המדינה למאי נפקא לן שיעורי טפחים דמשנה

(3) תירוצ' תוספות

(א) כשנהגו פחות ממדת שיעורו עושין כמו שנהגו

(ב) כשנהגו יותר ממדת שיעורו עושין כשיעורו

(4) תירוצ' רא"ש

(א) בכל אופן צריך לעשות כשיעורו

(ב) קשיא לרא"ש

(i) א"כ למאי הלכתא תנא הכל כמנהג המדינה

(ג) תירוצ'

(i) למילף דאם נהגו בגויל איצטריך לעשות גויל וכו'

(ד) והי לך סייעתא לשיטת רא"ש דאין לעשות מחיצה פחות מכשיעור

(i) דמחיצה דמשנה בגובה ד' אמות בונין אותו כדאיתא במשנה בדף ה.

(ii) ומפרשין בגמרא בדף ג.

(1) דמהאי טעמא צריך ה' טפחים בגזית

(2) דבגזית בכל ד' אמות גובה קאי דיקא אי הוי פותיא חמשא

(5) מהרש"א

(א) שאלה

(i) היאך מיישבין תוספות להאי סייעתא

(ב) תירוץ

(i) אמרי לך דהא לאו סייעתא היא

(ii) דהרי מקשי ומתרצי שם תוספות בד"ה ארבע אמות ככה:

(1) קשיא

(א) הא קא חזינן דקאי בגזית טפי מד' אמות על פותיא דה'

(2) תירוץ

(א) טפי לא קאי לימים רבים

(iii) והלכך נמי בדידן

(1) שהות בה רוצין בני אדם שיעמוד תלוי' במנהג מדינה

(2) ובדוכתא דנהגו שלא לבנותו לימים רבים בונין אותו כמנהג המדינה בפחות משיעור דמשנה

תד"ה לפיכך וא"ד אפילו נפל וא"ד אבל בבקעה

בד"ה לפיכך אם נפל כו' או משום דהקנו כו' וכגון דידוע לנו עדיין כו' וללישנא בתרא כו' עכ"ל ללישנא בתרא נמי צ"ל דהקנו זה לזה לעשות מחיצה כיון דאיירי מתני' באין בה דין חלוקה אלא דאין צ"ל דידוע לנו שהקנו זה לזה דהא כיון דכבר היה כאן מחיצה ע"כ דרצו אבל ללישנא קמא היה אפשר לומר דלא רצו אלא שאחד היה כונס בתוך שלו והיה בונה וע"כ צ"ל דידוע לנו כו' וק"ל:

בא"ד אפי' נפל לרשותא דחד מינייהו כיון דאין חזית לא כו' עכ"ל בפשיטות ה"מ להקשות דלא יועיל בנפל לרשותא דחד דשותפין לא קפדי כדמסיק בריש הבית והעליה כמ"ש לקמן ויש ליישב דלא אמרינן שותפין לא קפדי אהדדי אלא במלתא דידיעא דהוי לתרוייהו כמ"ש לקמן בפרש"י בשם ר"ת ודו"ק:

בא"ד אבל בבקעה אם שהו הרבה היה נאמן לומר שעשאה במגו כו' עכ"ל וליכא לאקשווי דא"כ הדרא קושיין לדוכתין מאי פריך לא יעשה חזית כו' הא צריך לעשות חזית שלא יפול לרשות אחר וישהה שם ויאמר שהוא עשאה די"ל דמשום כך חששא בעלמא ודאי דלא תקנו לעשות חזית דהא אכתי יכול לטעון לקוח הוא בידו וליכא תקנתא אלא שצריך ליתגרר עצמו מלשהות שם אבניו והכא במתני' דינא אשמועינן בחצר דאף אם שהה הרבה אינו נאמן דהוי מיגו במקום עדים וק"ל:

(1) הקדמה

- (א) חצר שיש בה דין חלוקה כל שותף יכול לכופ חבירו לחלק
- (ב) חצר שאין בה דין חלוקה אין חולקין אלא אם כן נתרצו שניהם בקנין לחלק
- (ג) לאחר שחלקו לחצר
 - i) לכל הפחות איצטריך מסיפס לציין מקום החלוקה
 - ii) השתא
- (1) אלו היזק ראי' שמי' היזק כל שותף יכול לכופ חבירו לבנות כותל ואם בא האחד לומר אי אפשי לבנות אלא מסיפס בעלמא אין שומעין לו
- (2) אלו היזק ראי' לאו שמי' היזק סגי במסיפס בעלמא ואין בונין כותל אלא אם כן נתרצו שניהם בקנין לבנותו

(2) משנה

- (א) שותפין שרצו לעשות מחיצה בונין את הכותל באמצע
- (ב) לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם
- (3) גמרא – לישנא קמא כמבואר בתוספות
 - (א) מדובר בחצר שיש בה דין חלוקה
 - (ב) היזק ראי' לאו שמי' היזק
 - (ג) כשנפל הכותל אכתי זוכרים דמתחלה נתרצו בקנין לבנותו
 - i) ו"לפיכך" – כלומר לפי שנתרצו בקנין ועל ידי זה נתחייבו לבנות כותל
 - ii) אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם

(4) גמרא – לישנא בתרא כמבואר בתוספות

(א) חלק א'

(i) מדובר בחצר שאין בה דין חלוקה

(ii) היזק ראי' שמי' היזק

(iii) כשנפל הכותל נוקטין – אף אלו לא זוכרים – דמתחלה נתרצו בקנין לחלוק לחצר ואשר לכן כל שותף הי' יכול לכוף חבירו לבנות כותל מחמת היזק ראי'

(1) ו"לפיכך" – כיון דחלקו לחצר ונתחייבו לבנות כותל מחמת היזק ראי'

(2) אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם

(ב) חלק ב'

(i) שאלה

(1) מנא לן עכשיו דמתחלה נתרצו בקנין לחלק לחצר

(ii) תשובה

(1) אי לאו דנתרצו בקנין לא היו בונין כותל

(5) מהרש"א ד"ה לפיכך

(א) שאלה

(i) ללישנא קמא למה איצטריך אשר זוכרים דנתרצו בקנין לבנות כותל

(ii) נימא אף ללישנא זו דאי לאו דנתרצו לבנות כותל לא היו בונין אותו

(ב) תשובה

(i) כיון דמדובר בחצר שיש בה דין חלוקה אפילו בכפיית שותף אחד

(ii) יכול להיות דאכן נחלקה בדעת שותף אחד ובנה כותל כולו בחלקו

(6) תוספות

(א) הקדמה

(i) משמע ממשנה דאי לאו "לפיכך" – כלומר דאי לאו דבונין לכותל בעל כרחם – היינו דנים דאותו שותף – שמעון – שנפלו האבנים ברשותו זוכה באבנים

(ii) מחמת דיש לו דין מוחזק ולכן ראובן עליו הראי' להוציאו מן המוחזק

(ב) קשיא

(i) אף בלי "לפיכך" נימא דהאבנים של שניהם אף על גב דנפלו ברשות שמעון

(ii) דכיון דשום אחד מהם לא עשה חזית להוכיח אשר הוא בנה לכותל בעצמו יש לגוון זה דין ספק

(iii) ובאופן ספק לא אמרינן "ליחזי ברשותא דמאן קיימא" אלא אם כן

(1) ברשות אחד מהן נולד הספק אשר פרטי אופן זה אינן מעניינו

(2) או לגבי דברים ששהו זמן הרבה ברשותא דחד

(ג) תירוץ

(i) לקושיא זו אכן כיוונו בגמרא דף ג' בדמקשי דפשיטא אשר האבנים של שניהם

- (ii) וכוונת תירוץ דגמרא היינו
- (1) דמשנה אתיא לאשמועינן רבותא דהאבנים של שניהם אפילו כששהו הרבה ברשות שמעון
- (2) מהו דתימא
- (א) נהימני' לשמעון דעשה לכותל לבדו – "עשיתיו" – הגם דאיכא ריעותא דלא עשה חזית
- (ב) במיגו דאי בעי טעין
- (i) אין הכי נמי דבנינו לכותל ביחד ולכן לא עשינו חזית
- (ii) אבל לאחר כך לקחת' אשר לטענה זו לית ריעותא מהא דליכא חזית והוה זוכה מחמת המוציא מחבירו עליו הראי'
- (3) קא משמע לן
- (א) דעל סמך "לפיכך" דנתחייבו תרוייהו לבנות לכותל
- (ב) הוי מיגו במקום עדים דאנן סהדי שלא עשאו שמעון לבדו כיון שה' יכול לדחוק ראובן
- (ד) קשיא
- (i) אמאי נקטו בגמרא דשמעון נאמן למימר לקחת' כיון דנפלו אבנים ברשותו
- (ii) הרי בפרק הבית והעלי' מסקי דשותפין לא קפדי אהדדי
- (ה) תירוץ
- (i) כיון דשהו הרבה ליכא למימר דלא קפדי אהדדי
- (7) המשך תוספות לגבי בקעה
- (א) באופן דלא עשו חזית לא זה ולא זה
- (i) בבקעה ליכא התחייבות לבנות כותל
- (ii) ולכן לית "לפיכך" למיסמך עליו בתור אנן סהדי
- (iii) ולכן אם שהו הרבה ברשות שמעון נאמן שמעון לומר שעשאו מיגו דאי בעי אמר לקחתיו
- (ב) באופן דתרוייהו עשו חזית
- (i) אלו שהו האבנים הרבה ברשות שמעון
- (1) לא נאמן שמעון למימר עשיתיו דחזית ראי' גמורה הן אשר שותפין בנו לכותל ביחד
- (2) ברם אכתי נאמן למימר לקחתיו
- (8) מהרש"א בא"ד אפילו נפל
- (א) קשיא
- (i) בשלב קושיית תוספות בעוד דלא מסקי דמשנה איירי בשהה לזמן מרובה
- (ii) במקום להקשות כדלעיל דהיינו
- (1) אף בלי "לפיכך" נימא דהאבנים של שניהם אף על גב דנפלו ברשות שמעון
- (2) דשאני הכא דמבורר דשניהם עשאו לכותל מחמת דשום אחד מהם לא עשה חזית להוכיח אשר הוא בנה לכותל בעצמו ולכן ליכא למימר "וליחזי ברשותא דמאן קיימא"
- (iii) אמאי לא הקשו תוספות ביותר פשיטות ככה

- (1) אף בלי "לפיקך" נימא דהאבנים של שניהם אפילו נפל ברשותא דשמעון
(2) דכיון דשותפין לא קפדי אהדדי ליכא למימר דהמוציא מחבירו עליו הראי' כדאיתא בפרק
הבית והעליי'

(ב) תירוצ

- (i) שותפין לא קפדי אהדדי דיקא בדברים דנודע שהיו של שניהם
(ii) השתא בתחלת תוספות עסקי בטענת שמעון שעשה לכותל לבדו ולא נודע שהי' של שניהם ולכן
נקטינן דקפדי אהדדי ולא מצי תוספות להקשות אלא קושיתיהו דמבוסס על הא דלא עשאו חזית
(iii) אבל

- (1) בתירוצ תוספות דמהו דתימא דלהימני' לשמעון במיגו דהי' מצי טעין בקושטא מתחלה הי'
הכותל של שנינו אבל אחר כך לקחתיו

- (2) בטענה זו הי' נודע שהי' של שניהם ושייך דינא דלא קפדי אהדדי
(iv) ולכן איצטריך תוספות לפרש דשאני הכא דקפדי אהדדי דאיירי בשהה זמן מרובה

(9) גמרא

(א) קשיא

- (i) בבקעה אמאי צריכין תרוייהו לעשות חזית
(ii) הרי אף בדלא עשו חזית דנין דהאבנים של שניהם

(10) מהרש"א בא"ד אבל בבקעה

(א) קשיא

- (i) הרי קבענו

- (1) דבבקעה לאחר זמן מרובה בדעשו חזית זוכה שמעון בטענת לקחתיו אבל אינו זוכה בטענת
עשיתיו

- (2) מה שאין כן בדלא עשו חזית דמצי שמעון נמי למיטען עשיתיו

(ב) תירוצ

- (i) כיון דעל כל פנים יוכל שמעון למיטען לקחתיו אף בדעשו חזית אין לו לשותף תקנה בטוחה אלא
ליזוהר שלא להשהות אבנים ברשות אידך לזמן מרובה

דף ב:

תד"ה הוה אמינא במסיפס בעלמא

[דף ב עמוד ב] בד"ה ה"א במסיפס כו' דהיכי מצי למימר דה"א במסיפס הא שמעינן ליה מסיפא כו' עכ"ל ק"ק דאימא דאשמועינן הכא דבנין באמצע דכה"ג כתבו לקמן למ"ד פלוגתא דאיצטריך למתני הכא באמצע דסד"א דאין לו לבנות בחלקו אלא לסייעו בבנין הכותל ונ"ל דאפשר דדוקא לגבי כותל משום היזק ראייה ה"א הכי דאין לו לבנות בחלקו בשביל היזק ראיית חבירו אבל הכא גבי מסיפס דאינו אלא משום דנתפס כגנב פשיטא הוה דבונה באמצע על מקום שניהם ולמאי שפירשו התוספות לקמן דחולקין משמע באמצע ניחא טפי דה"נ הכא הא תני יחלוקו וק"ל:

(1) משנה

(א) השותפין שרצו לעשות מחיצה בונין את הכותל באמצע

(2) גמרא

(א) לישנא קמא

- (i) מדובר בחצר שיש בה דין חלוקה דהיינו דכל שותף יש בכוחו לכוף לחבירו לחלק לחצר
- (ii) "רצו לעשות מחיצה" פירושו דנתרצו בקנין לבנות כותל
- (iii) דאי לאו דנתרצו בקנין לא צריכי לבנות כותל אף לאחר חלוקה דהיזק ראי' לאו שמ' היזק

(ב) קשיא

- (i) במקום למיתני "השותפין שרצו לעשות מחיצה בונין את הכותל"
- (ii) הוה לה למשנה למיתני "השותפים שרצו לעשות מחיצה בונין אותו" דהרי ללישנא קמא "מחיצה" משמעו כותל

(ג) תירוצ' אליבא שיטת רש"י

- (i) אי הוה תנא "אותו" הוינא טועין למימר אשר "אותו" משמעו מסיפס בעלמא
- (ii) ואשר במשנה מדובר בחצר שאין בה דין חלוקה וסבירא לה דהיזק ראי' לאו שמ' היזק
- (iii) ואתא משנה לאשמועינן

(1) דהיכא דנתרצו בקנין לעשות מחיצה במובן של חלוקה

- (א) כיון דהיזק ראי' לאו שמ' היזק אין להן לבנות כותל
- (ב) ודמספיק לבנות מסיפס על המצר לציין מקום החלוקה

(3) תוספות

(א) קשיא לרש"י

- (i) לא הוינו טועין ככה
- (ii) דהרי הא דשותפין יכולין להתרצות בקנין לחלק חצר שאין בה דין חלוקה כבר נודע לן מן משנה בדף יא.
- (iii) ומובן מעצמו אשר לאחר חלוקה צריכין לעשות מסיפס על המצר לציון

(4) מהרש"א

- (א) קשיא לקושיית תוספות על רש"י
- (i) אין הכי נמי דנודע לן מן משנה בדף יא. דבונין מסיפס מיהו הא לא נודע לן דבונין אותו באמצע
- (ii) ולכן צודק רש"י דהוה אמינא דאיצטריך משנה דידן למילף דבונין לאותו מסיפס באמצע
- (ב) והא ראי'
- (i) דלהלן בד"ה בונין את הכותל באמצע קאמרי תוספות
- (1) דלמ"ד היזק ראי' שמי' היזק ובונין כותל איצטריך משנה דידן למיתני דבונין כותל באמצע
- (2) דאי לא הכי הוה אמינא
- (א) דאין הכי נמי דמחמת היזק ראי' כופה שותף אחד לחבירו לסייע באבנים
- (ב) אבל לא מצי לכופו לבנות באמצע
- (ג) ב' תירוצים
- (i) תירוצ' א'
- (1) אין לדמות כותל למסיפס
- (2) דכותל תפקידו להגן נגד היזק ראי' ועושה תפקידו אף באופן שלא נבנה באמצע
- (3) מה שאין כן מסיפס דתפקידו לציין חלקו של כל שותף כדי "שיהא נתפס עליו כגנב" אלו נכנס לרשות חבירו וזאת לא יתכן אלא אם כן עושין אותו באמצע על המצר
- (ii) תירוצ' ב'
- (1) במשנה דידן לא כתיב "חולקין"
- (א) והלכך אי לאו דמיתני "באמצע" לא הוי ידעינן דבונין אותו באמצע
- (2) משא"כ מלת "חולקין" משמעו באמצע
- (א) והלכך בהאי משנה בדף יא.
- (i) דכתיב בה דכשנתרצו חולקין לחצר דאין בה דין חלוקה ודמשמע ממנה דצריכין לבנות מסיפס כמו שקבענו
- (ii) מובן מאיליו דהאי מסיפס בונין אותו באמצע

תד"ה נפל שאני

בד"ה נפל שאני שהורגלו לעשות דבר הצנע בחצר כו' עכ"ל ולא ניהא להו כפרש"י דהא מדנפל והיה שם כבר כותל אינו מוכרח שנתרצו כבר בכותל דאימא כיון דיש בו דין חלוקה הא' הכניס בתוך שלו ולא דמי לנפל דקתני במתני' דכיון דקתני בה רצו מעיקרא יש לנו לומר דנפל ועדיין אנו זוכרים שהקנו זה לזה כמ"ש התוס' לעיל אבל הכא לא קתני בה רצו וק"ל:

(1) משנה דף ב.

(א) השותפין שרצו לעשות מחיצה בונים את הכותל באמצע

(ב) לפיכך אם נפל הכותל והאבנים של שניהם

(2) גמרא

(א) לישנא קמא

(i) מדובר בחצר שיש בה דין חלוקה ולכן שותף אחד מצי לכוף לחבירו לחלק לחצר

(ii) "רצו לעשות מחיצה" פירושו דנתרצו בקנין לבנות כותל

(iii) דאי לאו דנתרצו בקנין לא צריכי לבנות כותל אף לאחר חלוקה דהיזק ראי' לאו שמ' היזק

(3) תוספות דף ב. ד"ה לפיכך

(א) היינו טעמא דאבנים של שניהם דאכתי זוכרים שהקנו זה לזה

(4) משנה דף ה.

(א) כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנותו

(5) גמרא דידן

(א) קשיא

(i) כיון דהיזק ראי' לאו שמ' היזק אמאי קתני במשנה דף ה. דצריכין לבנותו

(ב) תירוצ'

(i) נפל שאני

(6) רש"י – ביאור "נפל שאני"

(א) כבר נתרצו הראשונים לעשות כותל ולכן חייבין לבנותו אף לאחר שנפל

(7) תוספות פליגי ארש"י ומפרשין "נפל שאני" באופן שאינו מעניינו

(8) מהרש"א

(א) שאלה

(i) למה לא נייחא להו לתוספות למיזל בשיטת רש"י

(ב) תשובה

(i) תוספות מקשי לרש"י ככה

(1) בחצר שיש בה דין חלוקה לא מוכרח שכבר נתרצו הראשונים בכותל

(2) דיכול להיות דחד מנהון חלק לחצר בעצמו והכניס לתוך שלו לבנות כותל בעצמו

(ג) קשיא לקושיית תוספות לרש"י

(i) ליישב קושיות תוספות לרש"י נוקמה למשנה בדף ה. כדאוקי תוספות לעיל למשנה בדף ב.
דמיירי בדאכתי זוכרים שנתרצו הקנו זה לזה

(ד) תירוץ

(i) שאני בדף ב. דכתיב בה "רצו"

(ii) והלכך מצינו להוסיף דמיירי בדאכתי זוכרים אותה הרצאה

(iii) משא"כ בדף ה. דלא קתני בה רצו ויכול להיות דלא נתרצו כל עיקר

דף ג.

תד"ה מאי קמ"ל

[דף ג עמוד א] בד"ה מאי קמ"ל כו' אף על גב דקמ"ל דשמיה היזק כו' ביש בה דין חלוקה אף על גב דלא רצו פלגי ותימא כו' עכ"ל כצ"ל ופי' לדבריהם דודאי מהך מתני' דבזמן ששניהם רוצים אפי' פחות מכאן יחלוקו ליכא לאוכוחי דשמיה היזק דא"כ אדמקשה הכא תנינא לפרוך לעיל להאי לישנא דלא שמיה היזק אלא דהך מתניתין אף לפי סברת המקשה דלא ידע דאיירי במסיפס גרוע מ"מ הוה ידע דמצי איירי יחלוקו במסיפס גויל וגזית מלא חלונות כמ"ש התוס' לעיל ולזה כתבו התוספות אף על גב דאיכא למימר דמתניתין דהכא אשמעינן דשמיה היזק והך מלתא הא לא אשמעינן ליה מהך דהתם כמ"ש דאיכא לאוקמי במלא חלונות ותירצו דה"פ והכי פריך דאי בעי לאשמעינן הך מלתא דשמיה היזק לישמענין ליה ביש בה דין חלוקה אף על גב דלא רצו אלא ע"כ דלא בא לאשמעינן עיקר מלתא במתני' אלא הך מלתא דכי רצו פלגי בע"כ ולא אמרי' דלא הוי אלא קנין דברים וכדמסיק לקמן ואהא פריך דהך מלתא תנינא בסיפא בזמן ששניהם רוצים כו' ומשני דאי ממתני' דהתם ה"א דכי רצו פלגי במסיפס של קנים תקועים בארץ קמ"ל הכא דבעינן כותל גמורה כמנהג המדינה בגויל וגזית כו' ואהא הקשו התוס' דאכתי מאי פריך מעיקרא דאימא שפיר דקמ"ל דשמיה היזק באין בה דין חלוקה דלא נימא ע"מ לעשות גודא כו' אך יש לדקדק לתמיהתם דהך סברא דע"מ לעשות גודא לא איתרצאי שפירשו לעיל הוא מכח תמיהת ר"י דלעיל והשתא הא אין מקום לתמיהת ר"י דהא קושטא הוא דתלמודא מסיק הכא דלא אתא כלל לאשמעינן דשמיה היזק אלא דאשמעינן דרצו פלגי בע"כ אף לעשות גודא ולא סגי במסיפס ובמקצת גמרות הגיהו במקום ותימא ותירץ ור"ל דקושטא הוא דהמתירן השיב כתירוץ ר"י דלעיל וצ"ל לפ"ז שגם כל זה לא היה בנוסחת גמרא דר"י שהרי תמיהתו ותירוץו הוא בעצמה קרובה לקושיית התלמוד ותירוץו הכא ולפי שראיתי שרבו הגהות ופירושים כאן בדברי התוס' הארכתי בזה קצת כי הדברים כמ"ש ברורים הם בלי גמגום ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) "כותל" משמעו גודא בלא חלונות כגון כותל גזית

(ב) "מסיפס" משמעו

(i) או מסיפס של גזית דשונה מן כותל דבמסיפס של גזית יש חלונות

(ii) או מסיפס גרוע של קנים שאין לו חלונות

(2) הקדמה ב'

(א) בחצר שיש בה דין חלוקה מצי שותף לכוף לחבירו לעשות חלוקה

(ב) בחצר שאין בה דין חלוקה אין עושין חלוקה אלא מדעת שניהם

(3) הקדמה ג'

(א) אלו היזק ראי' שמי' היזק

(i) איצטריך לבנות כותל בחצר שנחלק להגן נגד היזק ראי' ומובן דכותל זה איצטריך שלא תהיינה בו חלונות

- (4) הקדמה ד' (א) אף אלו היזק ראי' לאו שמ' היזק מכל מקום בחצר שנחלקה איצטריך מחיצה לציין מצר החלוקה (ב) להלן נבאר איזו מחיצה מספיק לצורך זו
- (5) הקדמה ה' (א) משנה דף ב. (i) השותפין שרצו לעשות מחיצה בונים את הכותל באמצע (ii) הכל כמנהג המדינה
- (6) הקדמה ו' (א) לישנא קמא (i) במשנה מדובר בחצר שיש בה דין חלוקה אשר אף שותף אחד מצי לכוף לחבירו לחלק לחצר (ii) "רצו לעשות מחיצה" פירושו דנתרצו בקנין לבנות כותל (iii) דאי לאו דנתרצו בקנין לא צריכי לבנות כותל דהיזק ראי' לאו שמ' היזק (iv) ואשמועינן רבותא דלא הוי קנין דברים בעלמא מחמת שקנו ברוחות – משמעות "שקנו ברוחות" אינה מעניננו עכשיו (ב) לישנא בתרא (i) במשנה מדובר בחצר שאין בה דין חלוקה (ii) "רצו לעשות מחיצה" פירושו דנתרצו בקנין לחלק לחצר (iii) ולאחר חלוקה חייבין לעשות כותל מחמת דהיזק ראי' שמ' היזק
- (7) הקדמה ז' (א) משנה דף יא. (ב) בזמן ששניהם רוצים יחלקו אפילו כשאין בחצר דין חלוקה
- (8) גמרא (א) ר' יוחנן כלישנא בתרא סבירא לי' (ב) קשיא לר' יוחנן וללישנא בתרא (i) תנינא במשנה דף יא. דאם רצו חולקין ומאי קא משמע לן משנה בדף ב. (9) תוספות כמבואר במהרש"א (א) קשיא לקושיא דגמרא (i) נימא דאיצטריך למשנה בדף ב. לאשמועינן דלאחר חלוקה חייבין לבנות כותל מחמת דהיזק ראי' שמ' היזק (ii) דמוכרח אשר מן משנה בדף יא. לית למילף דהיזק ראי' שמ' היזק (iii) דאי לאו הכי (1) במקום להקשות מן משנה בדף יא. "תנינא" לר' יוחנן וללישנא בתרא (2) הוה לה לגמרא להקשות ממנה ללישנא קמא דסבירא לה אשר היזק ראי' לאו שמ' היזק

(ב) שאלה

- (i) אכן מאי טעמא לא ילפינן מן משנה בדף יא. דהיזק ראי' שמי' היזק
- (ii) דהרי פשיטא דלאחר חלוקה איצטריך לעשות גודא בין חלקי החצר לציון מצר החלוקה
- (iii) ובשלב זה אכתי לא אסיק אדעתין דיכול להיות דהאי גודא היינו מסיפס גרוע של קנים דלא מגין נגד היזק ראי'

(ג) תשובה

- (i) אף בשלב זה כבר אסיק אדעתין דיכול להיות דהאי גודא היינו מסיפס גויל וגזית מלא חלונות דאף מסיפס זה לא מגין נגד היזק ראי'
- (ד) והדרא לדוכתא קושיית תוספות לקושיית תנינא דגמרא
- (i) דהיינו דלר' יוחנן ולישנא בתרא נימא דאיצטריך למשנה בדף ב. למילף דהיזק ראי' שמי' היזק
- (10) המשך תוספות – תירוץ לקושיית תוספות לקושיית תנינא דגמרא
- (א) אלו אתא משנה בדף ב. למילף אשר היזק ראי' שמי' היזק
- (ב) הוה לה למשנה למילף דשמי' היזק באופן חצר שיש בה דין חלוקה כדי שלא נוכל למיטעי ולמימר דלא אתא למילף אלא דבחצר שאין בה דין חלוקה חולקין כשנתרצו בקנין ודלא אמרינן דלא הוי אלא קנין דברים בעלמא
- (ג) אלא מוכרח דמשנה בדף ב. אכן לא אתיא למילף אלא דבחצר שאין בה דין חלוקה חולקין כשנתרצו בקנין – ודלא אמרינן דלא הוי אלא קנין דברים בעלמא
- (ד) ולכן מובן דמקשי בגמרא שפיר "תנינא"
- (11) גמרא – תירוץ לקושיית "תנינא"
- (א) לישנא דגמרא: "אי מהתם הוה אמינא אפילו ... במסיפס בעלמא קמ"ל הכא כותל"
- (ב) ביאור דגמרא לפי גרסא דידן בתוספות
- (i) משנה בדף ב. אתיא למילף אשר שותפין דנתרצו לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה צריכין לבנות כותל גזית כמנהג המדינה ולא מספיק לבנות מסיפס גרוע של קנים תקועים בארץ
- (ii) ולא אתיא לאשמועינן כלום לגבי היזק ראי'
- (12) המשך תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) הקדמה לקושיית תוספות
- (i) ניהדר לקושיא דגמרא
- (1) אלו לא אתא משנה בדף ב' אלא להוסיף אשר היזק ראי' שמי' היזק
- (2) הוה לה למשנה למילף דשמי' היזק באופן חצר שיש בה דין חלוקה כדי שלא נוכל למיטעי ולמימר דאתיא למילף דיקא דבחצר שאין בה דין חלוקה חולקין כשנתרצו בקנין ודלא אמרינן דלא הוי אלא קנין דברים בעלמא
- (3) אלא מוכרח דמשנה בדף ב. אכן לא אתיא למילף אלא דבחצר שאין בה דין חלוקה חולקין כשנתרצו בקנין – ודלא אמרינן דלא הוי אלא קנין דברים בעלמא
- (4) ולכן מובן דמקשי בגמרא שפיר "תנינא"
- (ב) קשיא

- (i) אמאי לא מתרצי בגמרא דלעולם משנה בדף ב. אתיא למילף דהיזק ראי' שמ' היזק
- (ii) והיינו טעמא דקא משמע לן דשמ' היזק בחצר שאין בה דין חלוקה
- (iii) למילף אשר שותף שנתרצה לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה לא מצי למיטען "כי איתרצאי לחלוק אבל על מנת לעשות גודא לא איתרצאי"

(13) הקדמה להמשך מהרש"א

(א) תוספות ד"ה וכיון בדף ב:

(i) קושיית ר"י ללישנא בתרא

(1) אמאי עוסקין במשנה דף ב. בחצר שאין בה דין חלוקה ולכן דוקא כשנתרצו בקנין לחלוק נתחייבו לבנות כותל דהיזק ראי' שמ' היזק

(2) הרי בפשיטות הוה לה למשנה למילף דין זה בחצר שיש בה דין חלוקה דלא צריכין דעת שניהם לחלוק ולאשמועינן דלאחר חלוקה נתחייבו לבנות כותל מחמת היזק ראי'

(ii) תירוץ

(1) משנה אתיא למילף נמי דבחצר שאין בה דין חלוקה לא מצי אחד למיטען "כי איתרצאי לחלוק אבל על מנת לעשות גודא לא איתרצי לך" ולכן לא מוטל עלי להגן נגד היזק ראי'

(14) המשך מהרש"א

(א) קשיא לר"י

(i) זה עכשיו קבענו בגמרא דף ג. אשר משנתנו לא באה ללמד דין היזק ראי' כל עיקר

(15) המשך מהרש"א – שיטת יש גורסין בתוספות ד"ה וקמ"ל

(א) יש גורסין אשר תוספות בקושטא סומכין על סברא "דכי איתרצאי" לנמק תירוץ דגמרא באופן שונה מן תירוץ דגמרא להבנת תוספות לפי גרסא דידן

(i) דהיינו

(1) דבלשון דגמרא "אי מהתם הוה אמינא אפילו ... במסיפס בעלמא קמ"ל הכא כותל" מכווני למימר

(2) דאכן אתיא משנה דידן למילף דהיזק ראי' שמ' היזק דיקא בחצר שאין בה דין חלוקה למילף

(א) דלא מצי שותף למיטען כי איתרצאי לעשות מסיפס שיש בו חלונות איתרצאי דלא מגין נגד היזק ראי'

(ב) ואשר חייב לבנות כותל להגן נגד היזק ראי'

(ב) השתא

(i) לפי שיטת יש גורסין אתיא קושיית ר"י שפיר דהרי לשיטה זו אתיא משנה בדף ב. למילף דהיזק ראי' שמ' היזק

(ii) ברם מוכרח אשר ר"י לא הי' לו נוסח דגמרא דידן דאם כן תיקשי אשר תמיהתו ותירוצו "קרובין" לקושיא דגמרא ותירוץ דגמרא אליבא דיש גורסין

(ג) והיינו טעמא ד"קרובין" ולא דומין ממש

(i) דבגמרא מקשינן תנינא במשנה דף יא.

(ii) מה שאין כן ר"י דמקשי אמאי איצטריך לה למשנה בדף ב. למילף דין היזק ראי' דיקא בחצר שאין בה דין חלוקה

דף ג:

גמרא מאי בינייהו

[דף ג עמוד ב] בגמרא מאי בינייהו איכא דאיתא דוכתא לצלויי מרימר כו' כצ"ל כנראה מדברי התוס' וק"ל:

תד"ה הג"ה בי קייטא

תוס' בד"ה הג"ה בי קייטא ובי סיתווא הוי כמו איכא תיוהא ושרי עכ"ל הס"ד לפי הג"ה זו מקום אחד היה דבסיתווא התחילו לסתור אותו ולעשותו בי קייטא לקייטא ובקייטא התחילו סותרין אותו לעשותו בי סיתווא לסיתווא ושרי לכולי לישנא דהוי כמו תיוהא מחמת קור וחום וק"ל:

בהג"ה ואם ב' בתי כנסיות היו ב' מקומות כו' עכ"ל ההג"ה זו אינה לדעת הרא"ש שכתב דמרימר ומר זוטרא סברי משום צלויי אלא כדעת האחרונים שכתב הר"ן דמרימר ומר זוטרא נמי חיישי לפשיעותא דמדמסיק תלמודא בעיא דרבינא כו' ש"מ הכי נמי ס"ל כו' ע"ש והשתא כתבו דאם נפרש שלא כהג"ה הראשונה שהיה במקום אחד אלא שהיו בב' מקומות שהיה להם ב"ה דקייטא וב"ה דסיתווא דהשתא לא היה תיוהא מקור וחום צ"ל דחזו להן בקוע ותיוהא ולכך לא חשו לפשיעותא א"נ כיון דיש שם ב"ה אחר אין לחוש כו' אפי' ללישנא דפשיעותא והא דקאמר דאיכא דוכתא לצלויי כו' ואפ"ה חייש לפשיעותא היינו באין שם ב"ה אלא דוכתא אחרת אבל ביש שם ב"ה אחר אין לחוש אפי' ללישנא דפשיעותא ודו"ק:

(1) גמרא לפי גרסת מהרש"א

(א) לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי

(i) איכא דאמרי משום פשיעותא דילמא מתרמי אונס ופשעי ולא בנו אחריתי

(ii) ואיכא דאמרי משום צלויי

(ב) מאי בינייהו דאיכא דוכתא לצלויי

(ג) מרימר ומר זוטרא סתרי ובני בי קייטא בסיתווא ובי סיתווא בקייטא

(2) תוספות בהג"ה כמבואר במהרש"א

(א) מהלך א' בעובדא דמרימר ומר זוטרא

(i) לא ה' אלא בית כנסת אחד דבסיתווא התחילו לסתור אותו ולעשותו בי קייטא ובקייטא התחילו לסתור אותו ולעשותו בי סיתווא

(ii) והיינו טעמא דשרי לסתור אותו אע"ג דלא בני בי כנישתא אחריתי

(1) דקור וחום תיוהא חשיבי ומחמת תיוהא בכל גווני שרי לסתור בית כנסת

(ב) מהלך ב' בעובדא דמרימר ומר זוטרא

(i) ב' בתי כנסיות היו

(1) חדא דהשתמשו בו בקייטא וסתרו ובנו אותו בסיתווא שלא משום תיוהא דקור וחום

(2) ואידך דהשתמשו בו בסיתווא וסתרו ובנו אותו בקייטא שלא משום תיוהא דקור וחום

(ג) קשיא

(i) למהלך ב'

(1) מובן דמחמת דהיו להן בי כנישתא אחריתי לא חיישי לדוכתא לצלויי

(2) ברם תיקשי אמאי לא חיישי לפשיעותא שלא יבנה עוד

(ד) תירוצ' כמבואר במהרש"א

(i) לא חשו לפשיעותא

(1) או משום דאכן הוי בהן תיוהא אחריתי שלא מקור וחום

(2) או משום דלא חוששין לפשיעותא כל היכי דאיכא בי כנישתא אחריתי לצלויי בי'

(ii) קשיא

(1) הרי קבענו דחיישין לפשיעותא אף בדאיכא דוכתא לצלויי

(iii) תירוצ'

(1) חיישין לפשיעותא בדאיכא דוכתא לצלויי דיקא היכא דהאי דוכתא לצלויי אינו בית הכנסת

(2) אבל היכא דהאי דוכתא לצלויי בית הכנסת הוא לא חיישין לפשיעותא

(3) מהרש"א

(א) תירוצ' תוספות דומה לשיטת נימוקי יוסף דמכונה ר"ן

(ב) מה שאין כן רא"ש דמפרש דמרימר ומר זוטרא לא חשו לפשיעותא כל עיקר וחשו דיקא לדוכתא לצלויי

דף ד.

תד"ה הכי קתני

[דף ד עמוד א] תד"ה הכי קתני כו' וסיפא נמי יש לפרש כן אבל סתם בקעה כו' עכ"ל משום דקשיא להו דהשתא נמי תיקשי דיוקא דרישא דקאמר ובמקום שנהגו לגדור בבקעה מחייבין אותו הא סתמא אין מחייבין אדיוקא דסיפא דקתני ומקום שלא נהגו לגדור בבקעה אין מחייבין אותו הא סתמא מחייבין מש"ה הוצרכו לומר דבסיפא נמי יש לפרש כן אבל סתם בקעה כו' ומיהו רבא שפיר קא מקשה ליה מאי אבל כיון דברישא נמי מבקעה קסליק לא הל"ל אבל בבקעה כו' אלא אבל סתם כו' ובגינה מקום שלא כו' וממילא ההוא סתמא אבקעה הוה קאי דמיניה קסליק ודו"ק:

(1) משנה

(א) רישא

(i) וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו

(ב) סיפא

(i) אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו

(2) גמרא

(א) קשיא

(i) מרישא משמע דבסתם גינה אין מחייבין אותו

(ii) ומסיפא משמע דסתם בקעה מחייבין אותו

(iii) ותיקשי דמסברא אלו בסתם גינה אין מחייבין אותו כל שכן דלא מחייבין אותו בסתם בקעה

(ב) תירוצ דאביי

(i) רישא

(1) וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו

(2) משמעו

(3) וכן [סתם] גינה [מחייבין אותו] [ובבקעה] במקום שנהגו לגדור מחייבין אותו

(ג) רבא

(i) קשיא כמבואר ברש"י

(1) כיון דברישא כבר משתעי בבקעה למה לה לסיפא להתחיל "אבל בבקעה"

(2) הכי איבעיא לי' למיתני

(א) רישא לפי ביאור דאביי

(i) וכן [סתם] גינה [מחייבין אותו] [ובבקעה] במקום שנהגו לגדור מחייבין אותו

(ב) סיפא לפי קושיית רבא

(i) אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו

(3) תוספות

- (א) קשיא לאביי
- (i) ניהדר לרישא וסיפא כמבואר לאביי
- (1) רישא
- (א) וכן [סתם] גינה [מחייבין אותו] [ובבקעה] במקום שנהגו לגדור מחייבין אותו
- (2) סיפא
- (א) אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו
- (ii) השתא
- (1) אין הכי נמי אשר שיטת אביי מיישב קושייתן מן גינה לבקעה
- (2) ברם מחמת תירוצו אכתי תיקשי
- (א) דמרישא משמע דבבקעה סתם אין מחייבין אותו
- (ב) ומסיפא משמע דסתם בקעה מחייבין אותו
- (ב) תירוצ
- (i) אביי מפרש לרישא ולסיפא כזה
- (ג) רישא
- (i) וכן [סתם] גינה [מחייבין אותו] [ובבקעה] במקום שנהגו לגדור מחייבין אותו
- (ד) סיפא
- (i) אבל [סתם] בקעה ומקום שנהגו שלא לגדור [בגינה] אין מחייבין אותו
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) א"כ אמאי מקשי רבא אשר סיפא היתה לה להתחיל "אבל במקום שנהגו שלא לגדור"
- (ii) הרי סיפא איצטריך לה להתחיל "אבל סתם" למילף אשר סתם בקעה דין שלה שונה מן בקעה במקום שנהגו לגדור
- (ב) תירוצ
- (i) אפ"ה לא איצטריך למלה "בקעה" בסיפא דהרי מבקעה סליק
- (ii) והכי הוה לה למיתני
- (1) אבל סתם ומקום שנהגו שלא לגדור בגינה אין מחייבין אותו

דף ד:

גמרא לא צריכא

[דף ד עמוד ב] בגמרא לא צריכא דקדים חד מינייהו כו' דאע"ג דחזית נעשה מבחוץ לצד חבריו והיאך יכנס לשם מ"מ טוב כו' עיין בר"ך ועוד נראה דבשעת עשיית הכותל כי הכא אפשר לו לעשות גם לצד חבריו וק"ל:

(1) משנה

(א) בבקעה ... אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית מבחוץ

(ב) אם עשו מדעת שניהם בונים את הכותל באמצע ועושין חזית מכאן ומכאן

(2) גמרא

(א) קשיא כמבואר ברש"י

(i) היכא דעשו ראובן ושמעון שניהם

(ii) למה איצטריך להו תרויהו לעשות חזית להוכיח דבנו לכותל ביחד

(iii) הרי אף אלו לא יעשו חזית לא זה ולא זה יודע לן דבנו לכותל ביחד דאלו לא בנה אלא חד מינייהו הוה עושה חזית

(ב) תירוצ

(i) דקדים חד מינייהו ועשה חזית ואי לא עביד חברי' אמר הראשון ידידי הוא

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי חזית ראובן נעשית בכותל לצד שמעון

(ii) והיאך הלך שם ראובן מבלי רשות שמעון

(ב) תירוצ

(i) משנה אשמועינן

(1) דבזמן שבונים ראובן ושמעון כותל ביחד והולך כל אחד בין ברשותו בין ברשות חבריו יכול להיות דיעשה ראובן חזית בכותל לצד שמעון

(2) עצה טובה היא לשמעון באותו זמן לעשות חזית בכותל לצד ראובן

רש"י ד"ה המקיף את חבירו

בפרש"י בד"ה המקיף את חבירו כו' דסתם בקעה מקום שנהגו שלא כו' עכ"ל וכשגדר הרביעית מגלגלין עליו הכל דה"ל כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכיון שלא מיחה חייב לשלם ועיין בר"ן:

(1) משנה

(א) ראובן המקיף את שמעון משלש רוחותיו וגדר ראובן את הראשונה והשני' והשלישית אין מחייבין שמעון

(ב) ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין על שמעון את הכל

(2) נימוקי יוסף הובא במהרש"א

(א) קשיא

(i) נקטינן

(1) דהיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטעה בשדה העשוי' ליטע והנהגו לבעל הבית ולא מיחה בו בעל הבית

(2) ששמין לו וידו על העליונה

(ii) הכא נמי כשגדר מקיף ראשונה ושני' ושלישית אמאי לא משלם ניקף למקיף מטעם "היורד"

(ב) תירוץ

(i) עד שגדר את הרביעית לא ההנהגו לניקף

רש"י ד"ה אימא סיפא

בד"ה אימא סיפא כו' קס"ד השתא דתנא ניקף וה"ה מקיף אלא כו' עכ"ל ולעיל כתב דל"ג ניקף ודוחק לומר דקאמר דתנא ניקף משום דהלשון מוכיח כן דקתני אם עמד כמו שכתב לעיל ועוד אמאי קאמר דל"ג ליה דהא א"נ דגרסינן ליה מוקמינן לה נמי אמקיף משום דה"ה ונראה דמה שכתב לעיל דל"ג ליה אינו מפרש"י אלא מדברי הג"ה אבל רש"י גרס שפיר ניקף במתני' ושפיר קאמר הכא דתנא ניקף וק"ל:

(1) משנה

(א) המקיף את חבריו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה והשני' והשלישית אין מחייבין אותו

(ב) ר' יוסי אומר אם עמד [ניקף] וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל

(2) רש"י

(א) בהך דר' יוסי גרסינן אם עמד סתם ולא גרסינן אם עמד ניקף

(3) גמרא

(א) ר' יוסי אית לי' דניקף משלם בין כשגדר הוא את הרביעית בין כשגדר מקיף את הרביעית

(4) רש"י

(א) הגם דבמשנה תנא לר' יוסי אם עמד ניקף וגדר את הרביעית משלם

(ב) הוא הדין דמשלם אף כשגדר מקיף את הרביעית

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) רש"י בגמרא לכאורה סותר דבריו במשנה דבמשנה פירש רש"י דלא תנא ניקף

(ב) תירוץ

(i) אין כוונת רש"י בגמרא אשר במשנה תנא ניקף

(ii) אלא כוונתו

(1) אל תיקשי דאף על גב דלא גרסינן מלת ניקף במשנה מכל מקום מדבריו דר' יוסי "דאם עמד" משמע דמדובר בניקף שעמד וגדר את הרביעית לאחר שגדר מקיף לראשונה ולשני' ולשלישית

(2) דמכל מקום הוא הדין דבגדר מקיף נמי משלם ניקף

(ג) קשיא א'

(i) דוחק למימר אשר בגמרא כיוון רש"י לדיוק זה הגם דרש"י בגמרא מפרש אשר במשנה תנא ניקף

(ד) קשיא ב'

(i) במשנה נמי אמאי לא פירש רש"י כבגמרא דאכן תנא ניקף והוא הדין למקיף

(ה) תירוץ

(i) מוכרח דהאי "לא גרסינן ניקף" אינו מפרש"י אלא מדברי הג"ה ורש"י גופי' סבירא לי' דבמשנה תנא ניקף

תד"ה שני' ושלישית לא

תוס' בד"ה שניה ושלישית לא אומר ר"י דהיינו טעמא כו' עכ"ל האי טעמא דנפטר אשניה ושלישית פסיקא להו כדקאמר התם בפרק כיצד הרגל לדידי סגי לי בנטירה (זוטא) [בר זוטא] אלא דא"כ ליפטר נמי ארביעית וכתבו טעמא חיובה דרביעית דאין לך אדם כו' וכה"ג כתבו לקמן אבל בקונט' פי' טעם לפטור אשלשה משום דיצא מב"ד זכאי וע"ז הטעם הקשו דא"כ גם ברביעית כו' וק"ל:

(1) משנה

(א) המקיף את חבריו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה והשני' והשלישית אין מחייבין אותו

(ב) ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל

(2) גמרא

(א) הקדמה

(i) נוקטין מטעם שאינו מעניננו אשר בין לת"ק בין לר' יוסי משלם ניקף בין כשגדר מקיף את הרביעית בין כשגדר ניקף את הרביעית

(ב) קשיא

(i) במאי פליגי תנא קמא ור' יוסי

(ג) תירוצ' אליבא חד איבעית אימא

(i) תנא קמא סבר רביעית הוא דיהיב לי' אם גדר מקיף אבל א' ב' וג' לא יהיב לי'

(ii) ר' יוסי סבר מגלגלין עליו את הכל כשגדרה מקיף

(3) רש"י

(א) היינו טעמא דתנא קמא דעל דמי הראשונות כבר יצא מהם זכאי בב"ד

(ב) כלומר

(i) מאחר דעד שגדר לרביעית לא מצי מקיף לגבות בעד שלש ראשונות

(ii) לא מצי במעשיו דלאחר כך לחזור ולגבות עליהן

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) עד שגדר טפח אחרון דרביעית נמי ה' פוטרים אותו בב"ד

(ii) א"כ אף ברביעית לא ישלם אלא טפח אחרון

(ב) תירוצ' שלא כרש"י

(i) קבענו לעיל דלית חיובא לניקף לשלם אלא כשהנהו מקיף מצד דין היורד לתוך שדה חבריו

(ii) והיינו טעמא דתנא קמא דאינו משלם דמי הראשונות

(iii) דאמר לי' ניקף למקיף לא ההנית לי' דלדידי סגי לי בנטירותא גדר קוצים בר זוזי להבדיל ביני ובינך כדאיתא ברש"י בב"ק כ: ד"ה לדידי

(ג) קשיא

(i) א"כ אמאי משלם דמי רביעית

ד) תירוץ

i) דאין לך אדם גדור מג' רוחותיו שלא הי' מסייע ברביעית על מנת שיהא גדור מד' רוחותיו

ii) דודאי ההנהו מקיף בהאי גדר רביעית

דף ה.

תד"ה ואי לא דאיננא לך

[דף ה עמוד א] תד"ה ואי לא דאיננא לך כו' מדלא קאמר ואי לא מגבינא לאפדנא כו' עכ"ל ר"ל שלא היה לו להפחידו בדבר דלא דינא הוא אי לא הוה סבר כו' יוסי אלא אדינא דס"ל כרבנן דמחייבין ליה מיהת אגר נטירא היה לו להפחידו דאי לא תתן לו אגר נטירא מגבינא לך לאפדנא כו' דבכה"ג אדינא קאמרי ליה בפ"ק או מחינא לך כו' עד שתתן לו אגר נטירא ודו"ק:

(1) משנה

- (א) המקיף את חבריו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה והשני' והשלישית אין מחייבין אותו
(ב) ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל

(2) גמרא

- (א) באופן דניקף חייב לשלם

(i) משלם

- (1) לכל הפחות דמי נטירותא לרבנן אליבא דר' חייא בר רב

- (2) ולכל היותר לפי מה שגדר מקיף לר' יוסי אליבא דרב הונא

(ב) עובדא

- (i) רוניא אקפי' רבינא מארבע רוחותיו

- (ii) אמר לי' רבינא הב לי אגר נטירותא

- (iii) לא יהיב לי'

(ג) אמר לי' רבא לרוניא

- (i) זיל פייסי' במאי דאפייס כלומר באגר נטירותא

- (ii) ואי לא דאיננא לך דינא כרב הונא כלומר הכל לפי מה שגדר רבינא

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

- (i) האם ס"ל רבא כרב הונא אליבא דר' יוסי דדיני' לפי מה שגדר

- (1) ומניח לו מלשלם טפי מאגר נטירותא מחמת דאפייס רבינא

- (2) ואינו מפחידו אלא מתרה ב' דאי לא ציית ידין כרב הונא אליבא דהלכתא

(ii) או דלמא

- (1) ס"ל כרבנן דמדינא אינו משלם אלא אגר נטירותא ומפחידו דאלו אינו משלם אגר נטירותא ידין רבא כרב הונא שלא כהלכתא

(ב) תשובה כמבואר במהרש"א

- (i) אי ס"ל כרבנן לא הי' מפחידו בדינא שלא כהלכתא אלא הי' מפחידו במגבינא לך לאפדנא או בשמתא

תד"ה ד' לצלא

בד"ה ד' לצלא כו' והר"א פי' דהך ארעא כו' עכ"ל ויש ליישב גם לפירושו דשייך האי מעשה הכא דהך ארעא היתה היא שהיה רבינא מקפה מד' רוחות ורונא היה בכולן אריסא של רבינא והיה סבור דאף אם נאמר במקום אחר שיהיה לאריס דין מצרן הכא שא"א לשום אדם שיהיה מצרן בקרקע זו גם לאריס אין דין מצרן והשיב לו רב ספרא כמו שאתה מצרן בגופה של קרקע מד' רוחותיו הרי גם הוא שהוא האריס ועובדן הוא מצרן מד' רוחותיה כדאמרי אינשי ד' לצלא כו' ודו"ק:

(1) גמרא לשיטת רבינו תם

(א) הקדמה

(i) הי לך ציור לשדות רבינא ורונא לפני שקנה רונא שדה ראובן

שדות רבינא	
שדה רונא	
שדה ראובן	

(ב) עובדא

(i) לאחר שקנה רונא לשדה ראובן אקפ' רבינא לרונא מארבע רוחותיו

(ii) סבר רבינא לסלוקי לרונא משום דינא דבר מצרא

(ג) דין

(i) "אמרי אינשי ד' לצלא ד' לצלא" דמשלמין לעבדן אותו מחיר לעור קטן כמו לעור גדול

(ii) כלומר אף רונא יש לו זכות בר מצרא ולא מעלה ולא מוריד הא דרבינא הי' בר מצרא דראובן בג' רוחות ורונא לא הי' בר מצרא דראובן אלא ברוח אחת

(2) גמרא לשיטת ר' אברהם כמבואר במהרש"א

(א) עובדא

(i) רונא אריס' דרבינא הי' ולאחר שקנה שדה ראובן אקפ' רבינא מארבע רוחות לשדה שקנה רונא

(ב) טענת רבינא

(i) אין הכי נמי דאלו בנוסף לרבינא הי' עוד מצרן אחר בגוף הקרקע שפיר הי' טוען רונא אשר אף מצד אריסות דילי' יש לו דין בר מצרא

(ii) ברם מכיון דחוץ מרבינא לא הי' מצרן בגוף הקרקע לכן דין בר מצרא בגוף הקרקע דרבינא אלים לגבי דין בר מצרא דאריסות דרונא

(ג) דין

(1) כמו שרבינא טוען דינא דבר מצרא בד' רוחות (ד' לצלא) גם רונא טוען דינא דבר מצרא בד' רוחות (ד' לצלא)

(2) ולא שאני דין דבר מצרא למצרן בגוף הקרקע למצרן באריסות

דף ה:

תד"ה כי היכי דלא ליטרדן

[דף ה עמוד ב] בד"ה כי היכי דלא ליטרדן כו' ומיהו קשה מהא דפריך לר"ל מכותל כו' דשמא לא יבנה זה את הכותל כו' עכ"ל פי' דהדבר תולה באחרים אם יתחייב כלל לפרוע דומיא דשוכר ומשכיר אבל בסיפא בסמך לו כותל כו' פריך שפיר לרבא ולאביי דלא שייך למימר התם הכי דשמא לא יבנה כו' כיון דתוך זמנו מתחיל מתחילת סומכו לו כותל אחר עד שיגמר כפרש"י והדבר תולה בדעתו שיבנה עביד שפיר שיפרע גו זימניה וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) ריש לקיש

(i) פרעתין בתוך זמני אינו נאמן דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו

(ב) אביי ורבא

(i) פרעתין בתוך זמני נאמן דזימנין פורע תוך זמנו כי היכי דלא ליטרדן כלומר שלא יצטרך לפרוע בזמנו

(2) הקדמה ב'

(א) משנה

(i) אב אינו נאמן למימר דפדה לבנו בכור תוך זמנו לפני ל' יום

(3) הקדמה ג'

(א) משנה

(i) השוכר בית אינו נאמן למימר דפרע תוך זמנו

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) הרי משניות הללו סותרות לשיטת אביי ורבא

(ב) תירוצ'

(i) לא אמרינן דאדם פורע תוך זמנו "כי היכי דלא ליטרדן" באופן דיכול להיות דבסוף יפטר ולא יצטרך לשלם

(1) וגבי בכור שמא ימות בנו בתוך ל' יום ויפטר

(2) וכן גבי שוכר שמא יפול ביתו בתוך זמנו ולא יצטרך לשלם

(5) משנה כמבואר בגמרא

(א) רישא

(i) כותל חצר ראובן ושמעון שנפל מחייבין אותו לבנותו עד ד' אמות

(ii) שמעון הרי הוא בחזקת שנתן אפילו תוך זמנו עד שיביא ראובן ראי' שלא נתן

(ב) סיפא

(i) סמך לו שמעון כותל אחר מגלגלין עליו את הכל כלומר אף למעלה מד' אמות

- (ii) שמעון הרי הוא בחזקת שלא נתן תוך זמנו בעד למעלה מד' אמות עד שיביא ראי' שנתן
 (6) גמרא
- (א) רישא דמשנה קשיא לריש לקיש וסיפא דמשנה קשיא לאביי ורבא
 (7) תוספות
- (א) קשיא
- (i) הוה להו להקשות לאביי ורבא אף מרישא דמשנה
- (1) דהרי תוך זמנו ברישא אכתי לא ידוע לשמעון אלו יגמור ראובן לכותל עד ד' אמות כדי שיצטרך שמעון לפרוע
- (2) ולכן לית לשמעון טענה דמשלם תוך זמנו כי היכי דלא ליטרדן
- (8) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אמאי לא מקשי תוספות עוד
- (1) דאמאי מקשי בגמרא לאביי ורבא מסיפא דשמעון שסמך לו כותל אינו נאמן דפרע תוך זמנו
- (2) נימא דהיינו טעמא דאינו נאמן דיכול להיות דשמעון לא יגמור ולא יתחייב
- (ב) תירוץ
- (i) שאני הכא דיכולת לגמור בדעת שמעון תלוי'
- (ii) והלכך יכול לומר אני ידעתי בעצמי דאני אגמור סמיכת כותל שלי ובכך כדי דלא ליטרדן פרעתי בגו זמני'
- (iii) ומקשי גמרא שפיר לאביי ורבא דהוה לן להימני'

תד"ה אילימא

בד"ה אילימא דא"ל כו' הא כיון דאין אדם פורע תוך זמנו ואנן סהדי כו' עכ"ל צ"ע דה"ל להקשות בפשיטות כיון דאיכא עדים שזה עשה הכותל דומיא דסיפא דאיירי בכה"ג כמ"ש התוס' לעיל ועוד דאי לא הוי עדים היה נאמן במגו שלא הלוי לו כלום אי אמרי' מגו במקום חזקה ואפי' לא עביד איניש דפרע בגו זימניה וכיון דאיכא עדים ה"ל כמלוה בעדים ואיצטריך לאשמועינן דא"צ לפרעו בעדים ולמה תלו הדבר בכיון דאין אדם פורע תוך זמנו ויש ליישב בדוחק דהכא ברישא כיון שעל שניהם לעשות הכותל א"נ דמיירי במרצי חד לחבריה אי הוה עביד דפרע תוך זמנו אין כאן הלואה בעדים כלל ודו"ק:

(1) משנה

(א) רישא

(i) כותל חצר שנפל מחייבין אותן לבנותו עד ד' אמות

(ii) אי בנאו ראובן וטוען שמעון שנתן הרי שמעון בחזקת שנתן עד שיביא ראובן ראי' שלא נתן

(ב) סיפא

(i) בנאו ראובן למעלה מן ד' אמות וסמך שמעון כותל אחר כנגד כל הכותל מגלגלין עליו את הכל

(ii) בחזקת שלא שילם שמעון במה שהגביה ראובן למעלה מן ד' אמות עד שיביא שמעון ראי' שנתן

(2) תוספות בעמוד א' ד"ה מארבע אמות ולמעלה

(א) קשיא

(i) בסיפא אמאי עוסקין באלו שמעון שילם חובו ולא עוסקין באלו מצי שמעון למיטען דאינו חייב כלום משום דהוא לבדו בנה לכותל למעלה מד' אמות

(ב) תירוצ'

(i) איירי כגון דידעינן בעדים דקדם ראובן וארצי' לשמעון והי' מסרהב

(ג) שים לב

(i) דלהלן יבאר מהרש"א דאף ברישא לגבי ד' אמות של כותל מוכרח דאיכא עדים דקדם ראובן וארצי' לשמעון והי' מסרהב

(ii) דאי לאו הכי אף ברישא מצי שמעון למיטען דאינו חייב כלום משום דהוא לבדו בנה לכותל

(3) גמרא

(א) ריש לקיש

(i) האומר פרעתיך בתוך זמני אינו נאמן משום דחזקה דאין אדם פורע תוך זמנו

(ב) קשיא לריש לקיש

(i) תנן ברישא דשמעון מהימן דכבר שילם לראובן

(ii) השתא

(1) אי טוען דשילם לו בזמנו פשיטא

(2) ומוכרח דקטעין דשילם לו תוך זמנו ואפ"ה מהימן ותיקשי לריש לקיש דס"ל האומר פרעתיך בתוך זמנו אינו נאמן

4) תוספות ד"ה אילימא

א) קשיא

- i) למה נוקטין אשר לריש לקיש פשיטא דנאמן שמעון למיטען דפרע בזמנו ודלכן לימא למימר דמשנה בזמנו משתעי
- ii) נימא דאכן משנה בזמנו משתעי ואשמועינן רבותא ברישא דנאמן שמעון ולא אמרינן
- (1) דאנן סהדי שראובן בנה כותל ברישא ולכן חל על שמעון חיוב לשלם לראובן
- (2) חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו – להלן יבאר מהרש"א מה מוסיף חזקה זו לקושיית תוספות
- (3) ודינא הוא דהמלוה חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים

5) מהרש"א

א) קשיא א'

- i) הי לך ב' הוכחות דמוכרח דאיכא עדים ממש דראובן בנה לכותל וארצ' לשמעון והי' שמעון מסרהב

ii) הוכחה א'

- (1) קבענו לתוספות לעיל דמוכרח דבסיפא משתעי בדאיכא עדים
- (2) ומסתבר דאף ברישא איכא עדים כדביארנו

iii) הוכחה ב'

- (1) להלן בסוגיין דנין אלו אמרינן מיגו במקום חזקה
- (2) ואלו ליכא עדים ואית לן בעלמא דאמרינן מיגו במקום חזקה
- (3) תיקשי

- א) דאמאי מקשינן לריש לקיש להא דברישא נאמן שמעון למיטען שפרע תוך זמנו ולא סמכינן על חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו

- ב) הרי מובן דמהימן במיגו דאי בעי אמר דלא איחייב לי' לראובן כלום דראובן לא בנה לכותל

iv) קשיא ב'

- (1) אמאי מקשי תוספות קושייתם דיקא לריש לקיש דאית לי' חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו
- (2) הרי אף אלו הוה סבירא לן דאדם פורע תוך זמנו גם כן יכול להיות דרישא מדובר בשמעון שטען שפרע בזמנו ואשמועינן רבותא דלא אמרינן דהמלוה חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים

ב) תירוץ בדוחק לקשיא ב'

- i) הגם דבנידון דידן ארצ' ראובן לשמעון ושמעון סירב לבנותו בצוותא
- ii) מ"מ

- (1) אלו סבירא לן אשר אדם פורע תוך זמנו דלא כריש לקיש
- (2) אז מחמת צירוף חיוב לבנות כותל דאתרוייהו רמאי ודין דאדם פורע תוך זמנו
- (3) נקטינן דלא חשיב נידון דידן כאלו היתה הלואה בכלל

(iii) ודלכן

(1) ליכא אפילו הוה אמינא דבנידון דידן אפשר למימר דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים

(2) ולא הוי שום רבותא למשנה למימר דנאמן שמעון למיטען דפרע בזמנו

תד"ה ואפילו מיתמי

בד"ה ואפי' מיתמי כו' וא"ל דההיא סוגיא סברה כטעמא דרב פפא דהא במסקנא משני כשחייב כו' עכ"ל ואף על גב דלית הלכתא כרב פפא מ"מ מצינן למימר כיון דמלתא דרב פפא הוזכר שם אזלא הסוגיא אליביה אבל הא לא קשיא להו למימר דההיא סוגיא סברה כאביי ורבא דהכא דפרע איניש בגו זימניה וה"נ סברי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דהא כיון דלא הוזכר שם זאת הסברא לית לן למימר דסוגיא סתמא דתלמוד התם אזלא שלא אליבא דהלכתא ודו"ק:

בא"ד ור"י אינו מוסיף כ"א כתובת כו' משמע ב"ח לא משכח בשום ענין דנפרעין כו' עכ"ל אף על גב דמשכחת ליה גם בב"ח וכשחייב מודה כדמסיק הא מלתא דפשיטא היא ולא איצטריך ליה לרב אסי ולר"י לאשמועין ועוד דמבריייתות דהתם שמעינן ליה דמוקמינן ליה התם בהכי וק"ל:

בא"ד ובפ' ד' וה' דפריך כו' דקי"ל דטעמא הוי משום צררי כו' עכ"ל הכי קשיא להו לפום ההוכחה שהוכיחו מדר' יוחנן דאינו מוסיף כו' ע"כ דלית לן לאוקמא מלתא דר"י כטעמא דרב פפא אלא כרב הונא דקי"ל כותיה וא"כ מאי פריך בפ' ד' וה' בשורר שנגח דלא שייך צררי וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) אין גובין מן יתומין גדולים אלא בשבועה

(2) הקדמה ב'

(א) רב פפא

(i) אין גובין מן יתומין קטנים בשום אופן

(ב) רב הונא ברי' דרב יהושע

(i) אין גובין מן יתומין קטנים כל היכא דאיכא למיחש דאבוהון צררי אתפס' למלוה

(ii) אבל גובין כשחייב מודה לפני שמת שחייב לשלם דליכא למיחש לצררי

(ג) הלכה כרב הונא ברי' דרב יהושע

		גבי' מן יתומין קטנים	הלכה
1	רב פפא	לא גובין בשום אופן	אין הלכה כמותו
2	רב הונא ברי' דרב יהושע	גובין כשחייב מודה וברור דליכא צררי	הלכה כמותו

(3) הקדמה ג' – גבי' תוך זמנו

(א) רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע סבירא ל' דאדם פורע תוך זמנו

(ב) ריש לקיש סבירא ל' חזקה אין אדם פורע תוך זמנו "אפילו מיתמי"

(i) האי "אפילו מיתמי" מילף דאי מת לוח תוך זמנו גובין מן יתומין – לכל הפחות יתומים גדולים – בלא שבועה על סמך חזקה זו

(ii) ולהלן נדין אלו היכי דמת לוח תוך זמנו גובין נמי מן יתומים קטנים על סמך חזקה זו

(ג) הלכה כריש לקיש

(4) הקדמה ד'

(א) תוספות ורא"ש נוקטין אשר ריש לקיש דס"ל חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ס"ל נמי דחזקה דאין אדם מתפס צררי תוך זמנו

		גבי' מן יתומין קטנים	האם טוענין ליתמי גדולים אשר לזה פרע חובו תוך זמנו	האם טוענין ליתמי קטנים אשר לזה פרע חובו תוך זמנו	הלכה
1	רב פפא	לא גובין בשום אופן			אין הלכה כמותו
2	רב הונא בר' דרב יהושע	גובין כשחייב מודה וברור דליכא צררי			הלכה כמותו
3	רב אסי				
4	רב פפא ורב הונא בר' דרב יהושע		אדם פורע ומתפס צררי תוך זמנו	אדם פורע ומתפס צררי תוך זמנו	
5	ריש לקיש		אין אדם פורע ומתפס צררי תוך זמנו	נבאר להלן	הלכה כמותו

(5) הקדמה ה' – גמרא במסכת ערכין

(א) רב אסי

(i) אין גובין מן נכסי יתומין קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהן

(ב) ר' יוחנן

(i) גובין אף לכתובת אשה משום מזוני

(ג) קשיא לרב אסי

(i) בביריות מסוימות משמע דבעל חוב גובה מן נכסי יתומין קטנים אפילו אין רבית אוכלת בהן

(ד) תירוצ'ן

(i) הני ברייתות כשחייב מודה מיירי

		גבי' מן יתומין קטנים	האם טוענין ליתמי גדולים אשר לזה פרע חובו תוך זמנו	האם טוענין ליתמי קטנים אשר לזה פרע חובו תוך זמנו	הלכה
1	רב פפא	לא גובין בשום אופן			אין הלכה כמותו
2	רב הונא בר' דרב יהושע	גובין כשחייב מודה וברור דליכא צררי			הלכה כמותו
3	רב אסי	גובין כשחייב מודה וברור דליכא צררי			
4	רב פפא ורב הונא בר' דרב יהושע		אדם פורע תוך זמנו	אדם פורע תוך זמנו	אין הלכה כמותו
5	ריש לקיש		אין אדם פורע ומתפס צררי תוך זמנו	נבאר להלן	הלכה כמותו

(ה) שים לב

(i) דתירוצ' דגמרא לרב אסי בשורה 3 מתאמת לשיטת רב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2 אשר גבי' מן יתומין קטנים באלו חיישינן לצררי תליא מילתא

(6) תוספות

(א) שאלה

(i) האם סבירא ל' ריש לקיש בשורה 5 אשר גם לגבי' מן יתומין קטנים סמכינן אחזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ואין אדם מתפס צררי תוך זמנו

- (ii) ואשר לכן
- (1) אלו רב אסי סבירא לי' כריש לקיש בשורה 5 וגם כרב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2 דגובין מן יתומין קטנים בדליכא למיחש לצררי
- (2) נמצא דלרב אסי גובה בעל חוב מן יתומין קטנים כשמת לזה תוך זמנו אפילו היכא דליכא חייב מודה
- (ב) תשובה א' מבוססת על גמרא בערכין דעסקנו בה לעיל
- (i) לא יתכן אשר ריש לקיש בשורה 5 סבירא לי' אשר גם לגבי' מן יתומין קטנים סמכין אחזקה דאין אדם מתפיס צררי תוך זמנו
- (ii) דאם כן
- (1) אלו רב אסי בשיטת רב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2 אזל דגובין מן יתומין קטנים בגוונא דלא חיישינן לצררי ואזל גם כל בשיטת ריש לקיש בשורה 5
- (2) תיקשי דהוה לה לגמרא בערכין ליישב קושיא דידה לרב אסי באמרם דהני ברייתות מסויימות דלעיל כשמת לזה בתוך זמנו איירי
- (ג) פירכא לתשובה א'
- (i) לעולם אימא לך דסבירא לי' ריש לקיש בשורה 5 אשר גם לגבי' מן יתומין קטנים סמכין אחזקה דאין אדם מתפיס צררי תוך זמנו
- (ii) והיינו טעמא דבערכין לא מתרצי לרב אסי אשר ברייתות במת לזה בתוך זמנו מיירי
- (iii) משום דסוגיא בערכין סבירא להו כרב פפא בשורה 1 דאין גובין מיתומין קטנים בשום אופן ואף בדליכא חשש צררי
- (ד) תירוץ לפירכא
- (i) הרי קבענו דסוגיא בערכין משני לרב אסי דהני ברייתות בחייב מודה איירי
- (ii) ועוד קבענו דחייב מודה לא מעלה ולא מוריד לרב פפא בשורה 1 ויש לו מקום דיקא לרב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2
- (7) מהרש"א ד"ה אפילו
- (א) קשיא
- (i) הוי להו לתוספות למימר בפשיטות דליכא למימר דגמרא בערכין כרב פפא בשורה 1 אתיא דהרי קבענו דהלכה כרב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2
- (ב) תירוץ
- (i) אף על פי דהלכה כרב הונא בר' דרב יהושע בשורה 2 מכל מקום בסוגיא דהתם שקלי וטרי בשיטת רב פפא בשורה 1
- (ג) קשיא
- (i) אמאי לא מקשי תוספות נמי
- (1) דלעולם אימא לך דריש לקיש בשורה 5 אית לי' אשר בתוך זמנו לא חיישינן לצררי אפילו לגבי יתומין קטנים
- (2) ואף על פי כן
- (א) לא מתרצי בגמרא דערכין דהני ברייתות מסויימות במת לזה תוך זמנו איירי

(ב) משום דסוגיא דערכין פליגי אריש לקיש ואית להו כרב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע בשורה 4 אשר אדם פורע תוך זמנו

(ד) תירוצ

(i) קבענו דהלכה כריש לקיש בשורה 5 דאין אדם פורע תוך זמנו

(ii) וגם לא הוזכר שיטה דאדם פורע תוך זמנו בסוגיא דערכין

(8) המשך תוספות

(א) מסקנא

(i) ריש לקיש אית לי' דליתומים קטנים חיישינן לצררי אפילו תוך זמנו

(ב) והי לך ראי'

(i) נניח דרב אסי ור' יוחנן תרוייהו סבירא להו כריש לקיש בשורה 5

(ג) השתא

(i) כיון

(1) דרב אסי אית לי' דאין גובין מן נכסי יתומין קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהן

(2) ור' יוחנן אינו מוסיף כי אם כתובת אשה משום מזוני

(ii) הרי דריש לקיש לא גובה בעל חוב מן יתומין קטנים ואפילו במת לזה תוך זמנו דחוששין דצררי אתפסי'

(9) מהרש"א בא"ד ור' יוחנן אינו מוסיף

(א) קשיא

(i) היאך נקטו תוספות דלרב אסי ור' יוחנן לית אופן בו בעל חוב גובה מן יתומין קטנים

(ii) הרי קבעו בגמרא דלרב אסי גובה בעל חוב כשחייב מודה

(ב) תירוצ

(i) אופן כשחייב מודה לא צריכין לרב אסי ור' יוחנן לאומרו דפשיטא הוא וגם כבר אוקמה בגמרא לברייטות דלעיל באותו אופן

(10) המשך תוספות כמבואר במהרש"א בא"ד ובפרק ד' וה'

(א) הקדמה

(i) בבבא קמא בפרק ד' וה' קאמרי דר' יוחנן אית לי' דניזק גובה מנכסי יתומין

(ii) ומקשי דהרי ר' יוחנן אית לי' דאין גובין מנכסי יתומין קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהן או לכתובת אשה משום מזוני

(ב) קשיא

(i) לפי מה שקבענו דר' יוחנן אית לי' כרב אסי דגובין כשחייב מודה מחמת דס"ל כרב הונא ברי' דרב יהושע דגובין מיתומין קטנים היכא דליכא למיחש לצררי

(ii) ליתרצי בפשיטות דלגבי נזק לא שייך חשש צררי

דף ו.

תד"ה סומך לפלגא

[דף ו עמוד א] בד"ה סומך לפלגא כו' ומודה רב הונא בקרנא כו' עכ"ל במהרש"ל עשה כאן ב' דיבורים וכן הוא גם בדפוס חדש ואין צורך אבל כוונת דבריהם דכמו דפליגי בין באורך בין בגובה כן מפרש ר"ת דמודה רב הונא בקרנא ולפתא מיירי נמי בין באורך בין בגובה וכן ומודה רב נחמן כו' מיירי בכל גוונא וק"ל:

דף ז.

תד"ה במסיפס

[דף ו עמוד ב] גמ' במסיפס בציר מי' מצי משתמיט ליה אמר אמצורי קמצרינא במחיצת י' כו' כצ"ל וכ"ה בערוך בערך מצר וכ"ה ברי"ף וברא"ש ובר"ן ע"ש:

תוספות ד"ה ב' חצירות

תוס' בד"ה ב' חצירות כו' אינו נמוך אצל חצירו כו' לעיל כי קאימנא חזו לי כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה היינו הך

[דף ז עמוד א] בד"ה היינו הך וא"ת כו' ולעיל איצטריך לכדאמרי' כו' עכ"ל ק"ק דאין זה תלוי בקושייתם דהא בהאי דמתרץ דאע"ג דלא משתמש אלא בתיבנא כו' לא מתרץ למאי איצטריך הך דלעיל וע"כ צ"ל נמי דאיצטריך לכדאמרי' כו' ויש ליישב ודו"ק:

(1) גמרא – עובדא א'

(א) ראובן הוה דייר עילאי ושמעון הוה דייר תתאי ואיתבר תתאי

(ב) אמר לי' שמעון איסתורי' אנא ואבני' ואוגר לך דוכתא

(ג) אומר לי' ראובן לא טרחנא

(2) גמרא – עובדא ב'

(א) שמעון הוה בני אשותא אחורי חלונות דראובן

(ב) אמר לי' שמעון לראובן סתרנא לך לכולא ביתא וכו' ואגירנא לך דוכתא

(ג) אומר לו ראובן לא טרחנא

(3) המשך דגמרא

(א) קשיא

(i) עובדא ב' היינו הך דעובדא א' דמצי אמר "לא טרחנא" והא תו למה לי

(ב) תירוץ

(i) עובדא ב' קא משמע לן דמצי ראובן למימר לא טרחנא אע"ג דלא משתמש בבית אלא לתיבני

וציבי

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) באותו שלב בדמקשי "היינו הך" ואכתי לא סליק אדעתייהו תירוץ "תיבנא וציבי"

(ii) אמאי לא מקשי נמי למאי איצטריך עובדא א' לאחר דאשמועינן עובדא ב'

(5) מהרש"א

(א) הוי מצי לתוספות להקשות קושיתיהו – למאי איצטריך עובדא א' – אף לאחר דאסיק אדעתיהו דאיצטריך עובדא ב' לאשמועינן "תיבנא וציבי"

תד"ה א"ל בדידי

בד"ה א"ל בדידי כו' ותימה שהיה יכול להאפילו כו' עכ"ל דאפי' למאי דמסיק דלא מצי למימר אידור ביה כדדרו אבהתי דאחין שחלקו אין להם זה על זה כלום ניחא בדרך דמוכר בעין יפה מוכר והיינו פנימי כמו שפרש"י לקמן בהמוכר את הבית אבל בחלונות כיון דבית בלא אורה אינו שוה כלום אדרבה אית לן למימר דמוכר בעין יפה מוכר ומכר האור שבחלק חבירו ואין לו להאפילו עליו ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) גמרא בעמוד ב' וגם בדף סה.

(i) האחין שחלקו אין להן לא דרך זה על זה ולא חלונות זה על זה

(2) הקדמה ב'

(א) רש"י [רשב"ם]

(i) "אין להן דרך" מדובר באופן זה

(1) האחין שחלקו וראובן לקח שדה פנימי ושמעון לקח שדה חיצון

(2) חשיב ראובן מוכר אשר בעין יפה מכר כל זכותי אביו בשדה חיצון כולל זכות אביו ללכת בשדה חיצון

(3) גמרא דידן

(א) ראובן לקח אספלידא (ארמון) ושמעון לקח תרביצא (גינה)

(ב) מצי שמעון לבנות אשיתא אפומא דאיספלידא להאפיל עליו

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) תימה

(i) אין שוויות לאספלידא בלי אורה

(ii) הלכך לגבי אורה חשיב שמעון כמוכר ובעין יפה מכר אורה שהולך מן תרביצא לאספלידא ולכן אין לו לשמעון להאפיל על איספלידא

תד"ה והוא דקרו לי' בית כור

בד"ה והוא דקרו ליה כו' ונימא דדמים מודיעים כו' דמי בית כור כו' עכ"ל ולכאורה לפי קושייתם ה"ל לתרוצי בפשיטות דלא איירי בנתנו לו דמי בית כור דהשתא לא הוי הדמים מודיעים ובמ"י מצאתי וז"ל ונימא דדמים מודיעים אי דמי בית כור אי דמי לתך כו' דהשתא מדמי לתך נמי קשיא להו דהוי הדמים מודיעים ואפי' לא קרי ליה בית כור דהיינו שלא ידע הלוקח שקרוי בית כור אמאי ישלים לו המוכר עד בית כור ותרצו דאוזיל גביה אפילו מדמי לתך דהשתא ליכא מודיעים כלל ואי קרו ליה כו' א"נ דלא אוזיל גביה ואיכא דמים מודיעים למוכר ואפי' לא קרו ליה בית כור ודאי דלא ישלים ליה אלא דמ"מ יכול לומר הלוקח כיון דלא ידע שקרוי בית כור ע"כ לבית כור ממש נתכוונתי ואם תרצה כו' ומיהו קצת קשה אמאי לא אוקמוה לתרץ כגון שנתן לו דמים יותר מלתך ופחות מבית כור דליכא הדמים מודיעים כלל ויש ליישב כיון דלתך בכלל דמיו דמי לתך מקרי ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) האומר בית כור עפר אני מוכר לך אע"פ שאינו אלא לתך הגיעו שלא מכר לי' אלא שמא

(ב) והוא דמתקרי בית כור

(2) תוספות

(א) הקדמה

(i) חוץ מחד לישנא דנייתי לה להלן

(ii) "דמתקרי בית כור" משמעו שהלוקח יודע ששדה שהוא קונה מתקרי בית כור אף על פי שאין בו אלא לתך

(ב) קשיא

(i) ונימא דדמים מודיעים

(ii) ואם נתן לו דמי בית כור ישלים לו מוכר בית כור שלם אף אלו לתך מתקרי בית כור

(ג) ב' תירוצים אשר תרוייהו מבאר מהרש"א להלן

(ד) תירוצ' א'

(i) מיירי כגון דאוזיל גבי' ואינו נותן לו אפילו דמי לתך ולכן

(1) אלו לא מתקרי בית כור ישלים לו המוכר בית כור שלם

(2) ואלו מתקרי בית כור אין ללוקח אלא לתך

(ה) תירוצ' ב'

(i) אכן נתן לו דמי לתך

(1) ואלו לא מתקרי בית כור מצי לוקח למימר או תן לי בית כור או תחזיר מעותי

(2) ואלו מתקרי בית כור אין ללוקח אלא לתך

(3) מהרש"א

(א) קשיא לתירוצ' א'

(i) במקום למימר דלא נתן לן אפילו דמי לתך

(ii) מספיק ה' לתוספות לפירוש דלא נתן לו דמי בית כור ולכן אלו לתך מתקרי בית כור אין לו אלא לתך

(ב) תירוצ

(i) בנוסף לקושיית תוספות בנוסח דידן דמקשין

(1) דנימא הדמים מודיעים

(2) ודלכן אלו נתן לו דמי בית כור שלם על המוכר לתת לו בית כור שלם אף אלו לתך מתקרי בית כור

(ii) בנוסח מגילה ישנה מקשין תוספות עוד

(1) דנימא הדמים מודיעים ודלכן אלו לוקח לא נתן לו אלא דמי לתך נותן לו מוכר לתך אף אלו לתך לא מתקרי בית כור

(iii) ולנוסחת מגילה ישנה מובן דאיצטריך תוספות לתרץ דלא נתן לו הלוקח אפילו דמי לתך ולכן ליכא למימר דהדמים מודיעים כל עיקר

(ג) קשיא

(i) לנוסח מגילה ישנה אמאי לא מספיק לתוספות לתרץ דנתן לו דמים פחות מדמי כור ויותר מדמי לתך

(ד) תירוצ

(i) כיון דבהני דמים נכללים דמי לתך אמרינן דהדמים מודיעים דלא קנה אלא לתך

(4) המשך מהרש"א

(א) קשיא לתירוצ ב'

(i) קבענו לתירוצ זו דלוקח נתן לו דמי לתך

(ii) ותיקשי דאם כן אין למוכר לתת לו אלא לתך אפילו בדלא מתקרי בית כור

(ב) תירוצ

(i) שלא כמהלך הקדמה דידן לתוספות לעיל

(ii) תירוצ ב' אית לה

(1) דבכל אופן דסוגיין אכן איתא לתך דמתקרי בית כור

(א) ובדעסקינן באופן "דלא מתקרי בית כור" משמעו אשר לוקח לא ידע דמוכר יש לו לתך דמתקרי בית כור

(ב) ובדעסקינן באופן "דמתקרי בית כור" משמעו אשר לוקח ידע דמוכר יש לו לתך דמתקרי בית כור

(iii) עכשיו לתירוצ ב'

(1) לא נתן לוקח אלא דמי לתך ואלו ידע לוקח דמוכר יש לו לתך דמתקרי בית כור פשיטא דאין ללוקח אלא לתך

(2) אבל אלו לא ידע לוקח דמוכר יש לו לתך דמתקרי בית כור מצי לוקח למימר או תן לי בית כור או תן לי מעותי דהרי הטעתני

דף ז:

תד"ה ולא סולמות

[דף ז עמוד ב] בד"ה ולא סולמות כו' ונראה לר"י כגון שלקח זה בית וזה עלייה וחצר כו' עכ"ל לא הוי צריך לפרש וזה עלייה וחצר אלא שהחצר של שניהם כן מצאתי במ"י:

(1) גמרא

(א) האחין שחלקו אין להן דרך זו על זו וכו' ואין להם סולמות זו על זו

(2) רשב"ם

(א) האי דאין להם סולמות זו על זו משמעו דאם נטל זה בית וחצר וזה נטל עלי' אין לבעל עלי' לקבוע סולם בחצר לעלות לעלייתו

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) ההיא מן "אין להן דרך זה על זה" כבר שמענן לה

(ב) תירוצ

(i) אלא תתקום אין להם סולמות כזה

(ii) זה לקח בית וזה לקח עלי' וחצר וקמ"ל דאין לו לסמוך סולם לכותל בית של אידך

(4) מהרש"א

(א) הוא הדין דמצי לאוקמי' בזה לקח בית וזה לקח עלי' ותרוייהו שותפין בחצר

דף ח:

תוספות ד"ה לפי קירוב

בד"ה לפי קירוב בתים כו' פי' ר"ת ונותנים כו' עכ"ל מה שהכריחו לפרש כן עי' ברא"ש בשם ר"י הלוי:

תוספות ד"ה איפרא

[דף ח עמוד א] בד"ה איפרא כו' דהורמין בנו"ן כמו הורמין בר לילתא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין ר"פ הספינה:

תוספות ד"ה וד"ה יתיב רב יוסף

בד"ה יתיב רב יוסף כו' אלא כדפ"ה דרב יוסף דקבלה משום כו' עכ"ל כצ"ל:

תד"ה אכפ"י לרב נתן

[דף ח עמוד ב] בד"ה אכפ"י לרב נתן כו' ואר"ת דהאי כפ"י בדברים כו' ועוד תירץ דהכא קבלו עליהם כו' עכ"ל ק"ק דא"כ מאי מיייתי ראיה מהכא לההיא דממשכנין כו' ואי מיירי נמי בכי האי גוונא א"כ ל"ל לפלוגי בין אמיד ולא אמיד הוי ליה לפלוגי בין קבלו עליהם ללא קבלו עליהם או בין כפ"י דברים לכפ"י אחרת ויש ליישב וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) רבא אכפ"י לרב נתן בר אמי ושקיל מיני' ד' מאות זוזי לצדקה

(2) הקדמה ב'

(א) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין מוזהרים עלי'

(ב) וצדקה מתן שכרה בצדה דכתיב בצדקה כי בגלל הדבר הזה יברכך

(3) הקדמה ג'

(א) "ופקדתי על כל לוחציו" דרשינן אפילו על גבאי צדקה

(4) גמרא

(א) ממשכנין על הצדקה מן איש אמיד

(ב) גבאי צדקה לא מיקרי "לוחץ" אלא אם כן כפאו למי שאינו אמיד

(ג) והא ראי' דרבא אכפ"י לרב נתן בר אמי שהי' איש אמיד

(5) תוספות

(א) קשיא לרבא

(i) הרי קבענו דכל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין מוזהרים עלי' וקאי נמי אצדקה

(ב) תירוצ'

(i) או דכפאו רבא לרב נתן בר אמי בדברים או דר' נתן בר אמי קיבל עליו

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן האיך מסקי בגמרא מן הך דרב נתן בר אמי דממשכנין כל מי שהוא אמיד

(ב) תירוצ

(i) אכן לא הוכיחו מן הך דרב נתן בר אמי אלא דממשכנין לאיש אמיד או בדברים או כשקיבל עליו

(ג) קשיא

(i) מנא להו למימר אשר באיש אמיד תליא מילתא כל עיקר

(ii) דהרי משמע דאף למי שאינו אמיד כופין בדברים או כשקיבל עליו

דף ט.

תד"ה אין פוחתין

[דף ט עמוד א] בד"ה אין פוחתין כו' אבל ככר אין נותנין לו ולכך נותנין לו ב' סעודות כו' ואחת למחר דכי אזיל כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד אבל אין לפרש ובא"ד שבת נותנין לו ובא"ד ואם תאמר

בא"ד אבל אין לפרש דהטעם כו' היה ליתן לו ג' סעודות כי גם בלילה כו' עכ"ל ולא קשיא להו כיון דבלילה שנית אף כשיגיע בין יהודים לא יתנו לו א"כ גם למחר שני לא יהיה לו מה לאכול ויתנו לו עוד סעודה רביעית דאי הוה למיחש עוד למחר שני א"כ אין לדבר סוף וק"ל:

בד"ה שבת נותנין כו' היינו בלא אותה סעודה שיש לו לאכול מיד כו' עכ"ל דהך סעודה שאוכל מיד בשחרית היינו דמלווינא לה בהדיה ולא חש למיחשבה אבל בהך דמי שיש לו מזון י"ד סעודות פריך שפיר אי לרבנן חמיסר כו' כיון דמיררי בעניי העיר אמאי לא חשיב הך סעודה שאוכל מיד בהדיה ודו"ק:

בא"ד וא"ת שבת אמאי נותנין לו ג' כו' והא הך מתני' ר"ע כו' עכ"ל וליכא לאקשוויי דמי הכרית אותם לפרש דב' סעודות נותנין לו בע"ש אחת לליל שבת ואחת לשבת שחרית דאימא דאין נותנין לו בע"ש כ"א לליל שבת וסעודה שניה שלא יהיה אזיל ריקן אינו צריך בשבת וקושטא הוא דבשבת נותנין לו ג' סעודות אחת לשחרית ואחד למוצ"ש ואחד דלא אזיל ריקם ויעשה שבתו חול כר"ע וי"ל דמשמע ליה דנותנין לו בערב שבת ב' סעודות כמו בכל שאר ימי השבוע דאל"כ לא לישתמיט נמי למיתני במתני' דבע"ש אין נותנין לו רק סעודה אחת גם מתוך הסוגיא דפ' כל כתבי מוכח דנותנין לו בשבת סעודה אחת יתירה לכבוד שבת ודו"ק:

(1) הקדמה א'

- (א) עני העובר ממקום למקום בכל יום רגיל דאיכא סעודה בהדי' כשמגיע למקום
- (ב) ורגילות נמי לעני להגיע למקום בבקר לפני שמחלקין שם ב' סעודות כדי שתהא לו סך הכל ג' סעודות

(2) הקדמה ב'

(א) אין מחלקין תמחוי בלילה

יש לו סעודה אחת ממקום שיצא משם	מגיע כאן בבקר במקום א'
יש לו ג': אחת שלקח עמו וב' שנתנו לו	נותנין לו ב' סעודות בבקר
לאחר סעודת שחרית נשארות לו ב' סעודות	אוכל סעודת שחרית
לאחר סעודת ערבית נשארת לו סעודה אחת	אוכל סעודת ערבית
לוקח עמו אותה סעודה אחת	יוצא בבקר למקום ב'

(3) תוספות

- (א) היינו טעמא דנותנין לו סעודה לקחת עמו כדי שיהא לו פת בסלו עד שמגיע למקום ב' בבקר ביום ב'
- (ב) דאין לומר דהיינו טעמא דנותנין לי' אותה סעודה שמא לא יגיע בין היהודים בבקר ביום ב' במקום ב' ויצטרך לעבור למקום ג' לאחר כך ביום ב'

(1) דא"כ הי' ליתן לו ג' סעודות

(2) כי גם בלילה ביום ב' לא יתנו לו היהודים במקום ג' כיון דאין מחלקין סעודות אלא בבקר

כשנותנין לו ב' סעודות	
יש לו סעודה אחת ממקום שיצא משם	מגיע במקום א' בבקר
יש לו ג' סעודות: אחת שלקח עמו וב' שנתנו לו	נותנין לו ב' סעודות בבקר
לאחר סעודת שחרית נשארות לו ב' סעודות	אוכל סעודת שחרית
לאחר סעודת ערבית נשארת לו סעודה אחת	אוכל סעודת ערבית
לוקח עמו סעודה אחת	יוצא בבקר למקום ב'
אוכל אותה סעודה שלקח עמו	אלו אין במקום ב' יהודים
אין חולקין תמחוי בלילה ויהא רעב	ואפילו אם יגיע בלילה במקום ג' שיהודים שם

(4) מהרש"א בא"ד אבל אין לפרש

(א) קשיא

(i) אמאי לא הוסיפו תוספות לפרש דאין לומר דהיינו טעמא דנותנין לו סעודה לקחת עמו שמא לא יגיע בין היהודים

(ii) דא"כ הי' צריכין לתת לו ד' סעודות

(iii) כי בלאו הכי לא יהא לו סעודה לקחת עמו במחרת יום ג' כבטבלא דלהלן

לו יצויר דנותנין לו ג' סעודות	
יש לו סעודה אחת ממקום שיצא משם	מגיע כאן בבקר
יש לו ד' סעודות: אחת שלקח עמו וג' שנתנו לו	נותנין לו ג' בבקר
לאחר סעודת שחרית נשארות לו ג' סעודות	אוכל סעודת שחרית
לאחר סעודת ערבית נשארת לו ב' סעודות	אוכל סעודת ערבית
לוקח עמו ב' סעודות	יוצא בבקר ביום ב' למקום ב'
אוכל אחת מאותן ב' סעודות שלקח עמו ונשארת לו סעודה אחת	אין שם יהודים בסעודה שחרית
אין חולקין תמחוי בלילה ויאכל סעודה אחת שיש לו	אפילו אם יגיע בלילה במקום ג' שיהודים שם
ואין לו סעודה לקחת עמו	למחר ביום ג' בבקר יוצא למקום ג'

(ב) תירוצ

(i) הא פשיטא דלא חיישינן ליום ג' דא"כ אין לדבר סוף

(5) המשך תוספות

(א) קשיא

(i) קתני במשנה דפאה דמי שיש לו מזון ב' סעודות לא יטול מן התמחוי

(ii) ותיקשי דהרי קבענו דכשנותנין לו ב' סעודות יש לו סך הכל ג' סעודות

(ב) תירוצ

(i) משנה דפאה לא נוקטת בחשבון סעודה שלקח עני מן מקום שיצא משם דהאי סעודה עני אוכל אותה תיכף בשחרית כשמגיע למקום שנכנס לשם

(6) רישא דמשנה במסכת פאה כמבואר בתוספות

(א) שבת נותנין לו ג' סעודות כבטבלא זו

מגיע כאן במקום א' בבקר ביום ששי	יש לו סעודה אחת ממקום שיצא משם
נותנין לו ב' סעודות בבקר	יש לו ג': אחת שלקח עמו וב' שנתנו לו
אוכל לסעודת שחרית בע"ש אותה שלקח עמו	לאחר סעודת שחרית נשארות לו ב' סעודות
אוכל לסעודת ערבית בליל שבת אחת שנתנו לו	לאחר סעודת ערבית נשארת לו סעודה אחת
אוכל לסעודת שבת בבקר סעודה שני' שנתנו לו	לא נשאר לו כלום
שבת בבקר נותנין לו ג' סעודות	יש לו ג'
אוכל סעודת של"ס ומוצ"ש מהני ג' דנתנו לו	נשאר לו א'
יוצא בבקר למקום ב'	לוקח עמו אותה סעודה אחת

(7) גמרא פרק כל כתבי

(א) קשיא

(i) סיפא דמשנה דפאה

(1) מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יקח מן התמחוי

(2) הני י"ד סעודות סך הכל הן של ב' סעודות לשבעה ימים

(ii) ותיקשי לרבנן דאית להו אשר אוכלין ג' סעודות בשבת וצריכין ט"ו סעודות לשבעה ימים

(8) המשך מהרש"א בד"ה שבת

(א) קשיא

(i) נימא דמשנה דפאה סומכת על סעודה אחת שלוקח עמו מן מקום שהי' שם מקודם

(ii) והיינו טעמא דקתני י"ד סעודות לפי שאין לוקחין הך סעודה בחשבון לפי שעני אוכלו תיכף בשחרית כשמגיע לכאן כמו שפירש תוספות לעיל

(ב) תירוצ

(i) משנה די"ד סעודות בעניי העיר מיירי שלא נוסעים ממקום למקום והוה לה למשנה למינקט בחשבון כל סעודה שאוכל בשבוע

(9) המשך דגמרא בפרק כל כתבי

(א) תירוצ להא דלא קתני ט"ו סעודות

(i) משנה אתיא כר' עקיבא דאית לי' דעשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ולכן אין עני אוכל בשבת אלא ב' סעודות כבחול

(10) המשך תוספות

(א) קשיא

(i) אם כן אמאי קתני ברישא אשר שבת נותנין לו ג' סעודות

(11) המשך מהרש"א בא"ד ואם תאמר

(א) קשיא על קושיות תוספות

(i) נימא דנותנין לו אלו ג' סעודות כזה

מגיע כאן בבקר ביום ששי	יש לו סעודה אחת ממקום שיצא משם
נותנין לו סעודה א' בבקר בע"ש	יש לו ב' (אחת שלקח עמו וא' שנותנין לו)
אוכל סעודת בקר בע"ש	לאחר סעודת בקר נשארת לו סעודה אחת
אוכל סעודת ערבית בליל שבת	לאחר סעודת ערבית ולא נשארת לו כלום מפני שחשש שלא יהא ריקן למחר אין לו מקום בערבית ליל שבת
שבת בבקר נותנין לו ג' סעודות	יש לו ג'
אוכל סעודת שבת בבקר	נשארות לו ב' סעודות
אינו אוכל סעודה שלישית כר' עקיבא	
אוכל סעודה אחת למו"ש	נשאר לו א' ללכת בדרך למחר

(ii) ונמצא

(1) בערב שבת אין נותנין לו אלא סעודה אחת ובשבת נותנין לו ג' סעודות

(2) דהיינו ב' סעודות ליום בין בערב שבת בין בשבת ונמצא דליתא אלא י"ד סעודות לשבוע

(ב) תירוצ' א'

(i) משמע להו מלשון המשנה דבערב שבת נותנין לו ב' סעודות כמו בכל שאר ימי השבוע

(ג) תירוצ' ב'

(i) משמע להו מפרק כל כתבי דנותנין לו בשבת סעודה יתירה לכבוד שבת

דף ט:

תד"ה דהא הסיט

דף ט עמוד ב] בד"ה דהא הסיט כו' וקשה לריב"ם דבת"כ בפרשת ויהי ביום כו' אפי' כלים כו' אף על גב דלא שייך כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד דלא מהדר אלא שיש חילוק בין כו' עכ"ל ומיהו קאמר ליה שפיר משרץ דגמרי' ביה טומאת אדם מטומאת בגדים ה"נ אית לך למילף טומאת אדם מבגדים בימי ספורו ואף על גב דבבבילה לא גמרינן טומאת אדם מבגדים אפשר דאיכא התם שום מיעוטא יתירה למעט אדם וק"ל:

דף יא:

תד"ה הכא אפשר

[דף יא עמוד ב] בד"ה הכא אפשר כו' ואכסדרה דבי רב כו' והרביעית גבוה ד' אמות כו' עכ"ל אלא שהד' אמות אינן מגיעות עד התקרה כמו שאר ג' מחיצות ולכך קרוי אכסדרה ולא ניתא להו לשיטתו לפרש כפי' רש"י דברביעית מוקפת חלונות דא"כ לא הוי קרי ליה אכסדרה דכל בית נמי מוקף חלונות מצד אחד משא"כ לפרש"י דשפיר קרי ליה אכסדרה כיון דמוקף חלונות מכל ארבע מחיצות וק"ל:

דף יב:

תד"ה מעלינן לי' כנכסי דבר מריון

תד"ה הכי גרס ר"ח

[דף יב עמוד א] בד"ה ה"ג ר"ח ואי כו' בכרבא וזרעא ובהרודי כו' וזהו בהרודי עכ"ל מהרש"ל הגיה בהדורי ור"ל מלשון חזרה כמ"ש ובחזירתו עוד מושך כו' ואין צורך דבהרודי מלשון חרישה ור"ל דזורע בחרישתו וכן מפורש בערוך בערך רד גם ע"ש דברי המקשה לפר"ח שאינו כפרש"י וק"ל:

דף יב:

תד"ה מעלינן לי' כנכסי דבר מריון ובא"ד שהנגר

[דף יב עמוד ב] בד"ה מעלינן כו' ופר"ח מעלינן כו' אם לא בדמים יקרים כמו בני מריון כו' והשתא בהני לא שייך למימר מעלינן כו' דאטו אם האחד כו' עכ"ל פי' כיון דבלא טעם וטענה אמר מעלינן ליה כו' כמ"ש הרא"ש לית לן למימר הכי אלא במקום שחבירו חפץ בה יותר משום דאית ליה ארעא אמצרא דחד אבל בהני שאין לחבירו ארעא אמצרא אי הוה אמרי' מעלינן בלא טעם וטענה רק כאילו בא להפסיד לחבירו שלא יקח א' מיצרא אטו אם הא' כו' ופרש"י בהך דמעלינן ליכא לקיומא לשיטת ר"ח דכיון דמטעם ומטענה אמר מעלינן בהני נמי מה"ט ומטענה הוה אמרי' מעלינן לחלוק כ"א מן השדות וקושטא דהוה תקשה לן דאטו אם האחד כו' דא"כ אין לדבר סוף ודו"ק:

בא"ד שהנגר מפסיק בין ב' השדות ואם יחלוקו כל שדה לב' כו' עכ"ל ולאבוי דאמר אפילו בכה"ג שיחלוקו כל שדה לשתיים משום דבעינא אפושי אריסי היינו דוקא בב' שדות במקום א' אבל בשדה א' הא אמרינן דמקיש בכור לפשוט דמשמע דפסיקא ליה בפשוט דיהבינן ליה אחד מיצרא והיינו בשדה אחד ומזה שדקדקו התוס' לפרש לשיטת ר"ח שהנגר מפסיק בין ב' השדות אבל אם היה מצד א' של נגר ולא היה דבר מפסיק ביניהם ודאי דיהבינן לכל א' אחד מיצרא אך ק"ל לפי' התוס' כיון דע"כ לכ"א מהם צריכין ליתן הנגרא כדמשמע בשמעתין דליכא מאן דפליג דאיכא קפידא בנגרא מה ירויח האומר לאפושי אריסי בעינא דאם נחלוק הב' שדות לשתיים באורך לפי משך הנגרא ע"כ צריכין אנו לחלק שיהיה חלק האחד מצד ימין לשמעון וחלק ב' הסמוך לנגרא לראובן ומצד הב' יהיה חלק האחד מצד שמאל לראובן וחלק הב' הסמוך לנגרא לשמעון וא"כ יהיה צריך כל א' מהם לב' אריסין [כזה] ואם הא' יהיה באמצע בא' מהן גם חבירו כמו כן יהיה באמצע באחד מהן ואם נאמר לחלוק הב' שדות ברוחבן על רוחב הנגר גם בזה לא ירויח האומר לאפושי אריסי בעינא ולא יבא כלל חלקו באמצע ואפשר לקיים בדוחק הפי' הראשון ורצונו בב' אריסין ואף על גב שבחד מצרא נמי היה יכול לעשות לו כמו כן ב' שדות ובהן ב' אריסין הנה הוא רוצה שגם חבירו שבסמוך לו יצטרך לב' אריסין אבל מלשון הרא"ש ונ"י נראה שגם לפי' התוס' הוא חושש לחלק כך כדי שיבא חלקו באמצע ויהיה הוא שמור מב' צדדין ולא חבירו ולא ידעתי להולמו והיה נראה לדבריהם דלאבוי מה"ט דקאמר לאפושי אריסי ושיבא חלקו באמצע לית לן למיחש כלל אף אם לא יבא לשני כלום מן הנגרא ע"פ גורל וגם זה הוא דחוק ודו"ק:

(1) גמרא לשיטת רש"י

רש"י			
האם ראובן הריהו בר מצרא	טענת ראובן	טענת שמעון	
כן	תן לי חלק במצר דידי	חלוק לשדה בגורל	חד ארעתא
כן	תן לי אותה שדה במצר דידי	נחלוק כל שדה בגורל	תרי ארעתא אתרי נגרא
כן	תן לי אותה שדה במצר דידי	נעשה הגרלה לקבוע מי יקח שדה א' ומי יקח שדה ב'	תרי ארעתא אחד נגרא

(א) עובדא א' "ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיא"

(i) ראובן ושמעון אחים היו

(ii) בעוד חיי אביהן קנה ראובן שדה על מצר דשדה אביהן

(iii) כשמת אביהן

(1) טוען ראובן שלא לחלק שדה אביהן בגורל אלא שיתנו לו חלקו על מצר שדה שקנה בחיי אביהן

(2) ושמעון טוען שיחלקו לשדה אביהן בגורל

(ב) דין עובדא א' לרב יוסף

(i) שמעון זוכה מחמת דטוען מעלינן לי כנכסי דבי בר מריון

(ii) ומפרש רש"י דשמעון אומר דיכול להיות אשר חלק שדה אבוהון על מצר שדה שקנה ראובן מתברכת יותר

(ג) עובדא ב' "תרי ארעתא אתרי נגרי [יאורים]"

(i) איתנהו תרי שדות – כל חדא עם יאור שלה – שנופלין לאחים בירושה

(ii) והכא נמי בחיי אביו קנה ראובן שדה אצל חדא מן הני שדות שנופלין בירושה

(iii) השתא

(1) ראובן טוען שיתנו לראובן אותה שדה שעומדת אמצרי' דשדה שקנה הוא בחיי אביהן

(2) ושמעון טוען שיחלקו להני תרי שדות כל חדא לב' חלקים ויעשו הגרלה לקבוע איזו חלק בשדה א' ונגר שלה מגיע לראובן ואיזו חלק בשדה ב' ונגר שלה מגיע לשמעון

(ד) דין עובדא ב' לרב יוסף

(i) שמעון זוכה דזמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל כלומר דלפעמים נגר זה יבש ואידך אינו יבש ומסתבר שיטול כל אחד חלק בהני שדות תרוייהו

(ה) עובדא ג' "תרי ארעתא אחד נגרא"

(i) הכא נמי בחיי אביו קנה ראובן שדה אצל שדה אביהן

(ii) ראובן טוען שיתנו לראובן חלקו אמצרי' דשדה שקנה הוא בחיי אביהן ושמעון טוען שיעשו הגרלה לקבוע מי יקח שדה א' ומי יקח שדה ב'

(ו) הלכה בעובדא ג'

(i) רב יוסף

(1) כופין על מדת סדום לטובת ראובן מחמת דהני שדות תרוייהו עומדים על נגרא אחת וליכא למימר דזמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל

(ii) אביי

(1) שמעון זוכה דמצי מימר לראובן בעינא לאפושי אריסי

(א) כלומר דבחלוקה בגורל יכול להיות דאפושי אריסי אם יפול חלקי באמצע כלומר בין שדה שקנית בחיי אבינו ושדה שתפול לחלקך בגורל

(ב) ואז אריסי דראובן ישמרו לשדה שתפול לשמעון

(2) רש"י

(א) קשיא

(i) בעובדא ב' דתרי ארעתא אתרי נגרי

(1) אמאי הוצרך רב יוסף לזימנין דהאי מדויל

(2) ולא אמר בפשיטות דשמעון טוען דמעלינן עלי כנכסי דבר מריון כלומר דיכול להיות דאותה דעל המצר מתברכת יותר

(ב) וכן בעובדא ג' דתרי ארעתא אחד נגרא

(i) לרב יוסף אמאי לא זוכה שמעון בטענת מעלינן עלי כנכסי דבר מריון

(ג) תירוצ

(i) עובדא א' בבית הבעל משתעי דלית נגרי והתם איכא למימר דחד שדה מתברכת יותר והלכך מצי טעין מעלינן וכו'

(ii) מה שאין כן בהני דתרי ארעתא אתרי נגרי או אחד נגרא דבשדה בית השלחין משתעי וליכא למימר דחדא מתברכת יותר

(iii) ולכן

(1) בתרתי ארעתא אתרי נגרי איצטריך שמעון לסמוך אהא דזימנין דהאי מדויל וכו'

(2) ובתרתי ארעתא אחד נגרא זוכה ראובן אליבא דרב יוסף דליכא למימר דזימנין דהאי מדויל וכו'

(3) תוספות

(א) קשיא לשיטת רש"י

(i) לא מסתבר לחלק בין שדות בית הבעל לשדות בית השלחין

(4) גמרא לשיטת ר"ת

רבינו תם			
האם ראובן הריהו בר מצרא	טענת ראובן	טענת שמעון	
כן	תן לי חלק במצר דידי	חלוק לשדה בגורל	חד ארעתא
לא	קח שדה א' עם נגר שלה ואני אקח שדה ב' עם נגר שלה	נחלוק כל שדה בגורל	תרי ארעתא אתרי נגרא
לא	קח שדה א' ואני אקח שדה ב'	נחלוק כל שדה בגורל	תרי ארעתא אחד נגרא

(א) עובדא א' "האי דזבן ארעא אמצרא דבי נשיא"

(i) דומה לרש"י חוץ מזה ד"מעלינן לי" משמעו

(1) דקאמר שמעון אני רוצה בלי טעם וטענה שיחלקו לשדה אבינו בגורל או תן לי עילוי בדמים

(2) ובטענה זו זוכה שמעון אליבא דרב יוסף

(ב) עובדא ב' "תרתי ארעתא אתרי נגרא" ועובדא ג' "תרתי ארעתא אחד נגרא"

(i) לא קנה ראובן שום שדה ואינו טוען בתור בר מצרא

(ii) אלא

(1) השתא דשבק אביהן תרתי ארעתא

(2) טוען ראובן דבגורל יתנו חד ארעתא לראובן ואידך לשמעון בכדי דכל שדה תהא אחד מצרא

(3) ושמעון רוצה בלי טעם וטענה שיחלקו כל שדה לתרי חלקים כלומר לסך הכל של ד' חלקים ושכל אח יטול בהגרלה חלק אחד בשדה א' וחלק אחד בשדה ב' הגם דיכול להיות דחלקים שיגיעו לאחין לא יהיו אחד מצרא

(ג) השתא

(i) בעובדא ג' לא זוכה שמעון אליבא דרב יוסף

(1) דאין לו לשמעון אלא טענת "מעלינן לי" בלי טעם וטענה

(2) והגם דטענה זו מועילה בעובדא א' למנוע מלתת לראובן חלק שדה ירושה אחד מצרא בשדה שקנה הוא עצמו

(3) אינה מועילה להצריך חלוקת שדה ירושה לחלקים באופן שלא יפלו חלקי ירושה גופייהו אחד מצרא והוא כאלו בא להפסיד חבירו בחלוקת הירושה

(4) דאל"ה אין לדבר סוף ויכול שמעון להצריך שתחלק לחלקים הרבה

(ii) והיינו טעמא נמי דבעובדא ב' לא זוכה שמעון אלא מטענת זימנין דהאי מדויל

(5) המשך מהרש"א בד"ה מעלינן לי

(א) שאלה

(i) בעובדא ב' ובעובדא ג' לרבינו תם אמאי לא פירש אשר מעלינן לי' משמעו בטעם וטענה שפעמים מתברכת שדה או חלק שדה

(ii) אבל שמעון אינו זוכה לעשות חלוקות בשדה דאם כן אין לדבר סוף

(ב) תשובה

(i) לא יתכן לפרש ככה

(ii) דאם תביעה זו דשמעון טענה חשובה היא הוינו צריכין לזכות לשמעון אף על פי דאין לדבר סוף

(6) הקדמה להמשך שיטת רבינו תם

(א) בדרך חזרה עיין בטבלאות בדלעיל לשיטות רש"י ורבינו תם בעובדא ג'

(ב) ותמצא

(i) דבעובדא ג' לרש"י

(1) שדה א' עומדת על מצר שדה שקנה ראובן מכבר

(2) שמעון טוען "נעשה הגרלה מי יקח שדה א' ומי יקח שדה ב'"

(3) ואינו תובע שיחלקו שדה א' ושדה ב'

(ii) מה שאין כן בעובדא ג' לרבינו תם

(1) לית לי' לראובן שום שדה על מצר שדה א' ושדה ב'

(2) ושמעון טוען "נחלק כל שדה בגורל" כדביארנו לעיל

(ג) עכשיו

(i) לרש"י מובן בפשיטות טענת שמעון אליבא דאביי

(1) שמעון רוצה הגרלה אשר בגינ' יכול להיות אשר שדה שלו תהא משתמרת באמצע בין שדה שקנה ראובן ובין שדה ירושה שנפל לחלק ראובן

(ii) אבל לרבינו תם

(1) צריכין לבאר בדיוק אותן חלקים דרוצה שמעון לעשות ואופן אשר מצב שלו יכול להשתפר על ידי הגרלה

(7) המשך שיטת רבינו תם

(א) בעובדא ג' "תרתי ארעתא אחד נגרא" מדגיש רבינו תם אשר נגר מפסיק בין הני תרתי ארעתא כבציור א'

ציור א'		
שדה א'	נגר	שדה ב'

(8) מהרש"א בא"ד שהנגר

(א) קשיא

(i) אמאי לא נייחא לי' לרבינו תם לפרש דנגר אינה מפסיק בין הני ב' שדות כבציור ב'

ציור ב'	
שדה א'	נגר
שדה ב'	

(ב) הקדמה א' לתירוץ

(i) אביי ס"ל בגמרא דידן

(1) דבכור נוטל חלק בכורה וחלק פשוט אחד מצרא

(2) בדומה לפשוט דנוטל חלקו בשדה אביהן על חד מצרא

(ii) הקדמה ב' לתירוץ

(1) קשיא

(א) א"כ לאביי היאך מצי שמעון למימר בעינא אפושי אריסי ולחלק כל חדא ארעתא לב' חלקים כדי שכל אח יטול ב' חלקים

(ב) הלא יוכל להיות דע"י הגרלה לא יפלו אותן ב' חלקים לאח בחד מצרא

(iii) תירוץ

(1) אלא מוכרח דבעובדא ג'

(א) כל חדא שדה דחולקין לב' חלקים מקרי שדה בפני עצמה מטעם דנגר יוצא ביניהם כבציור א'

(ב) ולא איצטריך חד מצרא ליורש אלא לחלקי שדה אחת

(9) המשך מהרש"א

(א) הקדמה א' לקושיית מהרש"א

(i) בסוגיא דידן לכולי עלמא שדה על שפת נגר שויו מעולה לגבי שדה שלא על שפת נגר

(ii) והא ראי' דליכא מאן דאמר דחולקין לב' שדות כבציור ג'

ציור ג'		
שדה א'	שדה ב'	נגר

(ב) הקדמה ב' לקושיית מהרש"א

(i) רא"ש ונימוקו יוסף סבירא להו

(1) דהא דאמר אב"י דשמעון מצי אמר "בעינא לאפושי אריסי" משמעו דשמעון רוצה הגרלה דעל ידי' יכול להיות

(א) דשדה שמעון תהא באמצע ותהא משתמרת מב' צדדין על ידי אריסי ראובן – כעין שיטת רש"י

(ב) ושדה ראובן לא תהא באמצע ולא תהא משתמרת מב' צדדין על ידי אריסי שמעון

(ג) הקדמה ג' לקושיית מהרש"א

(i) מוכרח אשר שמעון רוצה

(1) או דיחלקו השדות במקביל לנגר כבציור ד'

ציור ד'			
	נגר		

(א) וכדי אשר לכל אחד תהא לו שדה אחת על נגר מוכרח דעל ידי הגרלה יפלו השדות כבציור ד' 1 או ד' 2

ציור ד' 1				
שמעון	ראובן	נגר	שמעון	ראובן

ציור ד' 2				
ראובן	שמעון	נגר	ראובן	שמעון

(2) או

(א) דיחלקו השדות לרוחב נגר כבציור ה'

ציור ה'			
שמעון	נגר	ראובן	
ראובן		שמעון	

(ii) קשיא לרא"ש ולנמוקי יוסף

(1) בציור ד' תמצא דבין ראובן בין שמעון יש לו שדה אחת דמונחת בין ב' שדותיו דאידך ואמאי נקטינן דשמעון טוען דרק אחד מהן יהא לו שדה באמצע

(2) ולציור ה' תיקשי דאף אחד מהן אין לו שדה באמצע

(iii) תירוץ

(1) שמעון רוצה הגרלה אשר על ידי' יוכל להיות דיחלקו השדות כבציור ו' ואכן יהא שמעון באמצע

ציור ו'				
ראובן	שמעון	נגר	שמעון	ראובן

(iv) קשיא

(1) הרי יכול להיות דהגרלה יפול כבציור ז' ואז לא תהא שום שדה שמעון על נגרא

(2) וקבענו אשר לכולי עלמא עדיפא שדה על נגרא

ציור ז'				
שמעון	ראובן	נגר	ראובן	שמעון

(v) תירוץ

(1) מוכרח לרא"ש ולנמוקי יוסף דמכל מקום שמעון נייחא לי' הגרלה זו דיכול להיות אשר הוא

יהא באמצע

(10) המשך מהרש"א

(א) הקדמה

(i) אלו לא נלך בשיטת רא"ש ונמוקי יוסף וסבירא לן דלא מוכרח לעשות הגרלה אשר עלי ידי' יכול

להיות אשר שמעון יהא באמצע

(ii) תמצא דציור ח' מסכם מצב לחלוקות ואריסי ראובן ושמעון בציור ד' לעיל

ציור ח' – אריסין בציור ד'				
אריס א' דראובן	אריס א' דשמעון	נגר	אריס ב' דראובן	אריס ב' דשמעון

(1) דהיינו דראובן משתמש בב' אריסין ושמעון משתמש ג"כ בב' אריסין וחדא שדה דראובן

אינה בין שני אריסין וכמו כן חדא שדה דשמעון אינה בין שני אריסין

(2) ולכאורה מוטב לו לשמעון לחלוק לשדות ככה כבציור ט'

ציור ט'			
שמעון אריס א'	שמעון אריס ב'	נגר	אריס ראובן

(iii) אשר בציור זו אף אלו רוצה שמעון להשתמש בב' אריסין מ"מ שדות שלו בחד מצרא הן וגם

חדא שדה דילי' עומדת בן ב' אריסין דהיינו אריס ב' דידי' ואריס ראובן

(ב) תירוץ

(i) לא רוצה שמעון אשר ראובן לא יצטרך אלא לחד אריס

דף יג.

תד"ה אית דינא

[דף יג עמוד א] תד"ה אית דינא כו' דא"כ יוכל אחד לסלק את חבריו ע"י עילוי דמים בחצר כו' עכ"ל לכאורה קשה למה נקט בחצר טפי משאר כל דבר ועוד בשוויו בלא עילוי דמים נמי תקשי ליה דאחד יכול לסלק את חבריו בחצר שאין בה דין חלוקה ונראה כי דבריו מובנים לפי מה שכתב הרא"ש דדינא דגוד או אגוד קאי אכולה מתני' זולתי אחצר לפי שאינו דבר העומד לעצמו אלא משתמש הוא לבית כו' עכ"ל ועיין בזה בב"י ח"מ סימן קע"א בשם הרמב"ן והשתא הריצב"א מפרש לה דדינא דגוד או אגוד קאי אכולה מתני' אף אחצר ואם ישומו הב"ד בשוויו ניהא אף על גב דהחצר משתמש הוא לבית הרי הב"ד ישומו החצר ממה ששוה הוא לפי שימוש לבית וכך יתן לו והרי לא יפסיד כלום אבל אי אירי בעילוי דמים בלא שומת ב"ד הרי האחד מעלה על החצר יותר משויו לצרפו לחצירו ולא לפי מה שהוא מפסיד בבית והרי הוא מפסיד את חבריו דבית בלא חצר אינו שוה הרבה ומיהו אי לא מעלהו בדמים אלא כפי מה ששוה לצרפו לחצירו הוי חבריו יוכל לומר אגוד אפי' אם הוא עני כיון שכך הוא שוה למוכרו לאחר אבל בעילוי דמים כיון דלא יוכל לומר אגוד שאינו יכול למוכרו כך לאחר וע"כ יאמר גוד הרי הוא מפסיד בביתו וכל היכא דאיכא פסידא לחבריו ודאי דלית לן למימר גוד או אגוד משא"כ בשאר דברים אם מעלהו בדמים הרי יאמר לו גוד ודו"ק:

(1) הקדמה א'

א) גוד או אגוד משמעו דראובן קוצץ דמים לשמעון שותפי' ועל שמעון להחליט אלו באותן דמים ימכור שמעון חלקו לראובן או יקנה שמעון חלקו דראובן

(2) הקדמה ב'

א) משנה דנה בדברים שאין להן דין חלוקה

(3) גמרא

(4) אף בדברים אלו מצי שותף לסלק לחבריו על ידי גוד או אגוד

(5) תוספות כמבואר במהרש"א

א) ר"י

i) אפילו בדמים יקרים הרבה יותר משויו יכול ראובן לומר גוד או אגוד דאלו קוצץ דמים יותר משויו יוכל שמעון למכור חלקו לראובן באותן דמים יקרים

ii) שים לב גם כן דאלו קוצץ ראובן דמים פחות משויו יוכל שמעון לקנות חלקו דראובן בזול ולמכור חלקו דראובן לאחד מן השוק

ב) ריצב"א

i) קשיא

(1) היאך נניח לראובן שיקוץ דמים שלא בשומת בית דין

(2) דאם כן

א) בראובן ושמעון שהן שותפין בחצר שאין בה דין חלוקה

(ב) יוכל ראובן לסלק את שמעון ע"י עילוי דמים דמחמתי' יצטרך שמעון למכור חלקו ולא לקנות חלקו דראובן

(6) מהרש"א

(א) קשיא א'

(i) מאי שנא חצר מכל ענין שותפות דהרי בכל ענין שותפות מצי ראובן לסלק את שמעון ע"י עילוי דמים דמחמתי' יצטרך שמעון למכור חלקו ולא לקנות חלקו דראובן

(ב) קשיא ב'

(i) ואלו מאיזה טעם קסבר ריזב"א דבחצר שאין בה דין חלוקה אין לראובן להשתמש בגוד או אגוד לסלק ראובן

(ii) מאי שנא דמצי ראובן לסלק לשמעון אלו קוצץ לו דמים בשויו על פי שומת בית דין

(ג) הקדמה לתירוץ מהרש"א

(i) עיין ברא"ש דס"ל דבחצר לא אמרינן גוד או אגוד

(1) מחמת דחצר עומד אף לשימוש לבית שבו עומד החצר

(2) ויכול להיות דע"י גוד או אגוד יסולק שמעון ויפסיד שמעון לא זו לבד חלקו בחצר אלא אף תשמישו בבית

(ד) תירוץ

(i) ריזב"א מסכים לעיקר נקודה דרא"ש ברם אית ל' דאף בחצר אמרינן גוד או אגוד אם קץ ראובן דמיו בשומת ב"ד

(ii) והיינו טעמא

(1) דבית דין בשומא דלהון נוקטין בחשבון לא זו בלבד שויות חלק שמעון בחצר אלא גם אותו הפסד דיפסיד שמעון בשויות ביתו אלו יסולק מחלקו בחצר

(2) מה שאין כן בדליכא שומת בית דין יכול להיות דראובן יקוצץ דמים יותר משויו לאחד מן השוק אבל פחות משויו שהיו שמין בית דין כדאמרן

(3) וכתוצאה מזה

(א) לא יוכל שמעון לקנות חלק ראובן משום דלא יוכל שמעון למוכרו לאחד מן השוק

(ב) ויצטרך שמעון למכור חלקו בחצר לראובן בדמים דלא נוקטין בחשבון הפסד תשמישו בבית

תד"ה כופין את רבו

ד"ה כופין את רבו כו' וא"ת אמאי כופין כו' וימכור עצמו כו' דאסור למכור עצמו בעבד כו' כי לי בני ישראל כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאכתי אמאי כופין את רבו לשחררו ואומרים לו חטא כדי שיזכה עבדו טפי הל"ל שיחטא העבד עצמו וימכור עצמו כדי שיזכה די"ל דודאי משום מצות פרו ורבו דהוה מצוה רבה כופין את רבו לשחררו ולעבור בעשה אבל למכור עצמו כיון דלא קיים אלא שבת כל דהו לא דחינן העשה דכי לי בני ישראל וגו' ודו"ק:

(1) גמרא

- (א) מי שחציו עבד וחציו בן חורין
- (ב) לישא שפחה אינו יכול לישא בת חורין אינו יכול
- (ג) והלא לא נברא העולם אלא לפר' ורבי'
- (ד) אלא כופין את רבו ועושין אותו בן חורין

(2) גמרא

- (א) קשיא
- (i) הלא המשחרר עבדו עובר בעשה
- (ii) וכי אומרים לו לרבו חטא כדי שיזכה האי חציו עבד וחציו בן חורין
- (ב) תירוצ'
- (i) מצוה רבה דפרו ורבו שאני

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה

- (i) האי חציו עבד וחציו בן חורין על ידי שימכור צד חורין שבו ויהא כולו עבד יוכל מיהת לקיים שבת כל דהו
- (ii) ולכאורה היינו טעמא דלא אמרינן לי' למכור צד חורין דידלי מפני שמי שמוכר עצמו עובר בעשה "כי לי בני ישראל עבדים"

(ב) קשיא

- (i) אמאי כופין את רבו לשחררו ואומרים לו חטא כדי שיזכה עבדו לקיים פרו ורבו
- (ii) טפי הל"ל שיחטא חציו עבד וחציו בן חורין עצמו לעבור בעשה ולמכור צד חורין שבו לקיים שבת כל דהו

(4) תירוצ'

- (א) משום מצוה רבא דפרו ורבו כופין רבו לשחררו ולעבור בעשה
- (ב) משום שבת כל דהו לא אמרינן לחציו עבד וחציו בן חורין למכור צד חורין שבו ולעבור בעשה

תוספות בא"ד דאיתי צד עבדות

בא"ד דאיתי צד עבדות ומשתמש בצד א"א ישאנה בלא קדושין כו' וא"ת וישא ממזרת צד עבדות כו' עכ"ל בהך קושיא דישא ממזרת נמי צ"ל דישאנה בלא קדושין משום צד

א"א וכ"ה בתוס' בפרק השולח ע"ש והמגיה הכא בדפוס לובלין ומשתמש בצד חירות
וישאנה בלא קדושין כו' טעה וק"ל:

דף יג:

תד"ה ואי ס"ד

[דף יג עמוד ב] בד"ה ואי ס"ד לית כו' דהא כ"ש דאי לא צריכי תרוייהו להאי ולהאי פריך כו' עכ"ל אין פירושו דלא צריכי תרוייהו להאי ולהאי אלא לחדא הן צריכי כגון דהויין ב' כריכות של תורה דבהא ודאי חולקין לכ"ע ולא שייך גוד או אגוד כיון דתשמישן שוין ואין לומר דר"ל באין שוין בדמיהן ושייך ביה גוד או אגוד דמ"מ ע"כ צ"ל המקשה דתרוייהו צריכי להאי כו' דהיינו יהושע ושמואל דומיא דכרך אחד ומסתמא אינן שוין אבל אי הוה מצי איירי בשני יהושע הוה מצינן נמי לאוקמא בדמיהן שוין ושפיר חולקין לכ"ע כמ"ש התוס' לעיל ועוד קשה מאי כ"ש הוא דקאמרי דודאי אית לן למימר גוד או אגוד בצריך לחדא מהן טפי מדצריכי תרוייהו להאי ולהאי אבל ר"ל דלא צריכי תרוייהו להאי ולהאי דלא צריכי אפי' אחד מהן כגון שיש לכל אחד יהושע ושמואל בלאו הכי והשתא מלתא דשמואל אפילו בשתי כריכות חולקין מצי אמרי שפיר בכה"ג ושפיר קאמרי כ"ש שטפי אית לן למימר {יחלוקו אף בלא} גוד או אגוד בצריך כ"א לתרוייהו מ{היכא ד} לא צריכי האי והאי לכל אחד מהם {דהתם מסתבר ביותר שלא למימר יחלוקו אלא אם כן איכא גוד או אגוד} ותו לא מידי ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) עיין בד"ה אית דינא למשמעות של גוד או אגוד

(ב) סומכין על גוד או אגוד

(i) לקבוע שויות של שותפות בכלל ואף שויות חלקי שותפות שאינן שוין זה לזה

(ii) ואף לסלק שותף אפילו בדבר שאין בו דין חלוקה

(ג) משנה

(i) כתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו

(2) גמרא

(א) שמואל

(i) דוקא בכרך אחד לא יחלוקו מחמת בזיון אבל בב' כריכות חולקים

(3) אביי

(א) מוכרח דשמואל סבירא לי' דאית דין גוד או אגוד

(ב) דבלי דין גוד או אגוד לא מצי שותף אחד לכוף חבריו לחלוק אפילו בב' כריכות

(4) תוספות – ביאור לשיטת אביי

(א) חלק א'

(i) בכרך אחד בפשיטות מדובר כשכתוב בו בין תורה ובין נביאים - דלמה לו למיכתב בכרך אחד תורה פעמים

(ii) וב' כריכות במימרא דשמואל מדובר – דומיא דכרך אחד – כשאין כתוב באחד מה שכתוב באחר כגון דבחד כתיב יהושע ובאידיך כתיב שמואל

(iii) ולפי שבדרך כלל אין יהושע ושמואל שוין זה לזו אלו חולקין לב' כריכות לתת יהושע לאחד ושמואל לאידך איצטריך עודף דמים למי שחלקו שוה פחות

(iv) ולכן מסיק אב"י

(1) דכיון דאמר שמואל דבב' כריכות כופה שותף לחבירו לחלק

(2) מובן דאיצטריך לגוד או אגוד לקבוע שויות כל חלק ועודף הדמים

(ב) חלק ב'

(i) שים לב

(1) דאלו היו ב' כריכות של יהושע ויהושע אשר מסתם דמיהן שוין

(2) פשיטא דחולקין אף אלו ליתא לדין גוד או אגוד ולא הוה אמר אב"י דמוכרח אשר שמואל אית לי' דין דגוד או אגוד

(5) המשך תוספות

(א) קשיא

(i) כיון דהני ב' כריכות כתוב בהן יהושע ושמואל תיקשי דאפילו בדאיכא דינא דגוד או אגוד אמאי יחלקו בכפיית שותף אחד

(ii) דשאני גוד או אגוד בדליכא חלוקה אלא דמסלק שותף אחד לחבירו דהתם מצי הקונה להשתמש בדמי כל חלק שלו

(iii) אבל

(1) היכא דחולקין בכפיית ראובן ושמעון נוטל "יהושע" ולא משלם לו ראובן דמים אלא לפי מה ששויות יהושע פחות מן שויות שמואל

(2) במה ישתמש שמעון כשצריך "לשמואל"

(3) ואכן גם כן במה ישתמש ראובן כשצריך ל"יהושע"

(4) בקיצור "הרי תרוייהו צריכי להאי ולהאי"

(ב) תירוצ

(i) אין הכי נמי דהוי מצי למימר ולטעמך

(6) שיטת יש גורסין מובאין בתוספות

(א) איתא לדין גוד או אגוד בנידון דידן ולא חיישינן להא דתרוייהו צריכי להאי ולהאי

(ב) ברם אלו ליתא לדין גוד או אגוד אין חולקין מחמת דדמי יהושע ושמואל אינן שוין ואין לקבוע עודף דמים אלא בגוד או אגוד

(ג) ולכן קאמר אב"י כיון דאמר שמואל דבב' כריכות חולקין היכא דכתיב בהן "יהושע ושמואל" מוכרח דשמואל קסבר דאיתא לדין דגוד או אגוד

(7) תוספות

(א) קשיא ליש גורסין

(i) כיון דלא מייתי אב"י סייעתא לדינא דגוד או אגוד אלא מהיכא דבב' כריכות צריכי לתרוייהו להאי ולהאי

- (ii) משמע "דבב' כריכות היכא דלא צריכי תרוייהו להאי ולהאי" חולקין אף אלו לית דינא דגוד או אגוד
- (iii) ותיקשי דמסתבר בהיפוך
- (1) אשר "בב' כריכות היכא דלא צריכי תרוייהו להאי ולהאי" מכל שכן דלא חולקין אלא אם כן איתא לדין גוד או אגוד
- (2) דאי לא הכי "אמאי חולקין"
- (8) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) לאיזו אופן כיוונו תוספות באמרם "ב' כריכות בדלא צריכי תרוייהו להאי ולהאי"
- (ii) וגם עלינו לברר פרטי קושיית תוספות ליש גורסין
- (9) הי לך ב' מהלכים לנמק קושיית תוספות
- (10) מהלך א' בדברי תוספות
- (א) מהלך א'
- (i) "לא צריכי תרוייהו להאי ולהאי" משמעו דהני ב' כריכות דומות הן – כגון דכתיב בהן יהושע ויהושע
- (ii) ובנידון זה קאמרי תוספות דכל שכן דלא חולקין אלא אם איתא לדין גוד או אגוד
- (ב) קשיא א'
- (i) לא יתכן אשר ככה הבינו תוספות לשיטת יש גורסין
- (ii) דהרי קבענו דמסתבר אשר אופן ב' כריכות דמימרי' דשמואל ביהושע ושמואל משתעי בדומה לאופן כרך אחד דבתורה ונביאים משתעי
- (ג) קשיא ב'
- (i) לא יתכן אשר ככה הבינו תוספות לשיטת יש גורסין
- (ii) דהרי דמיהן לכאורה שוין ותשמישן גם כן שוין דמצי כל אחד ללמוד תורה בחלק המגיע לו ובאופן זה פשוט דצדקו יש גורסין באמרם דחולקין אף בלי גוד או אגוד
- (ד) תירוץ לקשיא ב'
- (i) ככה הבינו תוספות ליש גורסין אליבא דמהלך א'
- (ii) לעולם מימרי' דשמואל בב' כריכות דיהושע ויהושע משתעי ברם מדובר באופן דאין דמיהן שוין ולכן מקשי תוספות דצריכין לגוד או אגוד
- (ה) פירכא
- (i) אין לתרץ ככה
- (ii) דאמאי ינקטו תוספות אשר בגוון דיש גורסין משתעי באופן דדמיהן אינן שוין ודלכן מקשי תוספות דאיצטריך גוד או אגוד
- (iii) בעוד דהוי מצי למינקט דדמיהן שוין ודלכן צדקו יש גורסין באמרם דיחלוקו אף בלי גוד או אגוד
- (ו) קשיא ג'
- (i) לא יתכן אשר ככה הבינו תוספות לשיטת יש גורסין

- (ii) אף אלו נניח דתוספות סבירא להו דאיכא שום סברא למימר דבב' כריכות של תורה לא חולקין אלא אם כן אית דינא דגוד או אגוד
- (iii) אכתי תיקשי הא דמקשי תוספות אשר "כל שכן" דבאופן זה לא חולקין אלא אם כן דינא דגוד או אגוד
- (iv) דהרי בפשיטות צריכין יותר לגוד או אגוד בכדי לחלק ב' כריכות של "יהושע ושמואל" דכל אחד צריך לתרוייהו מן לחלק ב' כריכות של יהושע ויהושע דלכל אחד מספיק חדא
- (11) מהלך ב' בדברי תוספות
- (א) תוספות כיוונו ככה בהבנתם בשיטת יש גורסין
- (i) אכן בין באופן דתרוייהו צריכי להאי ולהאי בין באופן דתרוייהו לא צריכא להאי ולהאי מדובר בב' כריכות של יהושע ושמואל
- (ii) "תרוייהו צריכי" משמעו דהני שותפין תרוייהו אין להן ספרי יהושע ושמואל אחרים
- (iii) "לא צריכי תרוייהו" משמעו דתרוייהו יש להן ספרי יהושע ושמואל אחרים
- (ב) וקאמרי תוספות שפיר כל שכן
- (i) שטפי אית לן למימר יחלוקו אף בלא גוד או אגוד בצריך כל אחד לתרוייהו
- (1) כיון דעל כל פנים כל שותף ירויח בזה דלכל הפחות יהא ספר אחד ברשותו כשיצטרך לו
- (ii) מהיכא דלא צריכי להאי ולהאי דהתם מסתבר ביותר שלא למימר יחלוקו אלא אם כן איכא דינא דגוד או אגוד
- (1) דכיון לא צריכי תרוייהו להא ולהאי "אמאי חולקין" כלומר מה ירויחו בחלוקה

דף יד.

תד"ה שאם בא לחתוך

[דף יד עמוד א] בד"ה שאם בא לחתוך כו' ופ"ה כגון תורה בכ"א כו' אבל תורה ונביאים כו' עכ"ל אף שגם התוס' פירשו לעיל דהך דב' כריכות איירי בב' ענינים כגון יהושע ושמואל מ"מ איכא לפלוגי דדוקא בכה"ג יהושע ושמואל דכולה נביאים איכא בזיון בכ"א לחלקן משא"כ הכא דאיירי בתורה ונביאים ולכך הוצרך לאתויי מפ"י רש"י ודו"ק:

(1) הקדמה א'

א) רש"י דף יג: ד"ה אבל בשתי כריכות מפרש אשר ב' כריכות דבאחת כתוב תורה ובשני' כתוב נביאים מותר לחלקן

ב) ומשמע מדברי רש"י דכרך אחד דכתוב ב' תורה ונביאים אסור לחלקן

(2) הקדמה ב'

א) תוספות בד"ה ואי – מותר לחתוך יהושע ושמואל

(3) ברייתא

א) מותר לחתוך תורה מנביאים

(4) תוספות

א) ברייתא קשיא לרש"י

(5) מהרש"א

א) קשיא

i) אמאי לא קאמרי תוספות אשר ברייתא קשיא גם לשיטת תוספות בד"ה ואי

ב) תירוצ

i) לתוספות מצינו לתרץ דבזיון לחלק נביא מנביא אבל לית בזיון לחתוך תורה מנביאים

ii) לרש"י אין לתרץ ככה דקבענו אשר לרש"י משמע דאסור לחתוך תורה מנביאים

גמרא נשתיירו שם ב' טפחים שלא יהא ס"ת נכנס כו' וגמרא רק לרבות שברי לוחות

בגמרא נשתיירו שם ב' טפחים שלא יהא ספר תורה נכנס כו'. יש מקשין ל"ל הנך ב' טפחים באורך הארון לספר תורה דהא בהנך ב' טפחים שנשתיירו ברוחב היתה מונח שפיר הספר תורה והיה יוצא ונכנס שם שלא בדוחק וי"ל שהארון לאורכו היה מונח מצפון לדרום אצל כותל מערבי והיה מונחין הלוחות ארכן לרוחב הארון זה אצל זה מצפון לדרום דהיינו ראשו אנכי למערב וסופו אשר לרעף למזרח שיהו נקראין כן לכ"ג הבא לשם ביה"כ ולכך בדרך הזה נמי היתה מונח הספר תורה שם ראשה למערב וסופה למזרח באותן ב' טפחים שנשתיירו באורך הארון שתהיה נקראת כך לכ"ג הבא לשם כדרך שאמרו לגבי המזוזה: ודע שהתוס' בפ' שתי הלחם כתבו ע"פ הירושלמי דהלוחות אורכן ו' ורחבן ג' ומונחות אורכן לרחבו של ארון ויכול ליישב הלוחות עם שברי הלוחות ארבעתן זו אצל זו ושמעתין נמי יש לפרש כן רוחבן ששה בין שתיהן זו אצל זו לרוחבן ואוכלות בארון י"ב היינו בין לוחות ושברי לוחות כשהיו מונחות זו אצל זו לרחבו של ארון עכ"ל ע"ש אבל רש"י ז"ל לא פירש כן בשמעתין אלא ששברי הלוחות היו מונחות תחת הלוחות כדברי התוס' הראשונים דהא בדברי דר"מ לא הוזכרו בברייתא כלל שברי הלוחות וע"פ הדברים האלה נראה ליישב מה שדקדק רש"י לפרש בדברי ר"י שהיו מוטלות הלוחות על רוחבן ולא על חודן עכ"ל ולא פירש כן בדברי ר"מ משום דבדברי ר' יהודה שהזכיר שברי לוחות הוה אמינא לפרושי שפיר שהיו מונחות על חודן ואוכלות בארון י"ב היינו בין לוחות ושברי לוחות שהיה עוביין ג' והיו מונחות זו אצל זו לרוחבו של ארון וכן מפורש בבמדבר רבה פ"ד וז"ל שהלוחות ושברי לוחות על צדיהן היו מונחות לפי שלא היו עבות אלא ג' טפחים כו' עכ"ל אבל רש"י מ"אן לפרש כן בשמעתין שהרי לא הוזכרו שברי לוחות בדברי ר"מ בברייתא ודומיא דהכי אית לן לפרושי בדברי ר"י ודו"ק:

שם רק לרבות שברי לוחות כו' ולא ניחא ליה לרבות עמודין שלא הוזכרו בתורה כלל וק"ל:

(1) גמרא

(א) לוחות 6 טפחים באורך 6 טפחים ברוחב ו-3 טפחים בעובי ("חודן")

(ב) ארון

(i) לר' מאיר

(1) 15 טפחים אורך 9 טפחים רוחב

(ii) לר' יהודה

(1) 12.5 טפחים אורך 7.5 טפחים רוחב

(iii) ארכו של ארון מצפון לדרום ורחבו מן מזרח למערב

(ג) ספר תורה ארכו ז' טפחים ורחבו ב' טפחים

(2) מחלוקת דר' מאיר ור' יהודה

(א) לר' מאיר כמבואר במהרש"א

- (i) י"ב טפחים של ארכן של שתי לוחות מונחין לט"ו טפחים ארכו דארון
- (ii) טפח אחד נבלע בכותל הארון – חציו בדרום וחציו בצפון – אשר לכן נשארו ב' טפחים בארכו דארון להניחו בו עביו של ספר תורה אשר ארכו ה' מונח בט' טפחים רחבו של ארון
- (iii) ובט' טפחים רחבו של ארון השתמשו ככה
- (1) ו' טפחים רחבו של לוחות הניחו ברחבו של ארון
- (2) טפח אחד נבלע בכותל הארון – חציו במזרח וחציו במערב – אשר לכן נשארו ב' טפחים ברוחב להשתמש בו בהוצאת ספר תורה בנקל
- (3) והיינו טעמא דכתיב "אין בארון רק" לרבות דגם ספר תורה הונח בו
- (ב) לר' יהודה
- (i) י"ב טפחים של ארכן של שני לוחות מונחין ב-12.5 טפחים ארכו דארון
- (1) חצי טפח נבלע בכותל הארון – חציו בדרום וחציו בצפון – אשר לכן לא נשארו ב' טפחים בארכו דארון להניח בהן ספר תורה
- (ii) ובט' טפחים רחבו של ארון השתמשו ככה
- (1) ו' טפחים רחבו של לוחות הניחו ברחבו דארון
- (2) ונשתיירו פחות מן ב' טפחים ושם הניחו עמודי כסף
- (ג) רש"י כמבואר במהרש"א
- (i) לר' יהודה
- (1) האי "אין בארון רק" ריבויא היא לרבות דשברי לוחות מונחין שם תחת הלוחות
- (2) דכיון שלא הוזכרו עמודי כסף בתורה ליכא למימר ד"אין בארון רק" לרבות עמודי כסף אתא
- (3) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לר' מאיר אמאי לא נתנו לספר תורה ארכו לאורך של ארון לצד צפון דהרי לרחבו נשארו ג"כ ב' טפחים דלא איצטריך לרחבו של ארון אלא 6 טפחים
- (ii) ותמצא כבציור דלהלן אשר תחלתו של ספר תורה – בראשית – ה' פונה לצד דרום כעין תחלתו דלוחות – אנכי

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דתחלתן של לוחות –אנכי – בצד מערב ה' כדי שכהן גדול יקרא מהן בעמדו במזרח

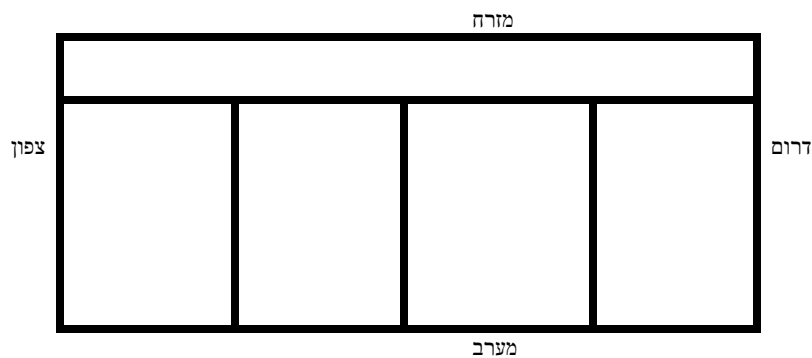
(ii) ולכן נתנו נמי תחלתו של ספר תורה – בראשית – בצד מערב

(4) רש"י

(א) לר' יהודה

(i) לוחות מונחות על 6 טפחים דרחבן כמו שביארנו

(ii) ולא ב-3 טפחים דעביין-חודן כזה

(5) המשך מהרש"א

(א) תוספות בפרק ב' הלחם אית להו על פי ירושלמי דלוחות אכן הונחו לא על רחבן שש אלא על עביין-חודן ואורכן אזלי ממערב למזרח

(i) והלכך באותן 12 טפחים נשאר מקום אף להניח שם ב' שברי לוחות

(ב) קשיא

(i) אמאי ס"ל רש"י דסוגיא דידן פליג אהאי דפרק ב' הלחם
(1) וס"ל דלוחות הונחו על רחבן ולא על עוביין-חודן ולכן לא נשאר מקום לשברי לוחות אלא להיות מונחות תחת לוחות שלא נשברו

(ii) ועוד תיקשי אמאי לא פירש רש"י למקום שברי לוחות אלא לר' יהודה ולא לר' מאיר

(ג) תירוצ

(i) לר' מאיר

(1) בסוגיא דידן לא הוזכרו שברי לוחות בכלל
(2) ומוכרח דהיינו טעמא משום דהונחו למטה מלוחות ולא אכלו מארכו ומרחבו בשורה עליונה דארון

(3) והלכך לא הוצרך ר' מאיר לתאר מקום הנחתן

(ii) משא"כ לר' יהודה

(1) דלדידי'

(א) הוזכרו שברי לוחות כדי לתרץ האי "אין בלוחות רק"

(ב) והוה אמינא דלדידי' מונחות לוחות על חודן ושברי לוחות מונחין בצידן לאורך ארון

(2) קמ"ל רש"י

(א) דאף לר' יהודה עדיפי לן למימר דמונחין מתחת ללוחות ולא לאורך הארון

(ב) דבברייתא לא הוזכרה פלוגתא בינו לר' מאיר במקום הנחת שברי לוחות

גמרא רק לרבות

עיין ד"ה נשתיירו

דף יד:

גמרא בתרי פושכי היכי יתיב

[דף יד עמוד ב] שם בתרי פושכי היכי יתיב כו' וקים להו דספר תורה של משה היה בשל גויל ולא בקלף ועוד דשל משה מסברא היה במצוה מן המובחר דהיינו בגויל כמ"ש הר"ן פרק המוציא יין ע"ש:

תד"ה בפורענות

תוס' בד"ה בפורענותא כו' וא"ת ולמ"ד מעולי גולה היה לכתביה כו' עכ"ל אף על גב דהאי תנא סבר דבימי משה היה משמע להו דליכא מ"ד דפליג אסדרן של כ"ד ספרים כדקתני הכא וק"ל:

דף טו.

תד"ה ירמי' כתב ספרו

[דף טו עמוד א] תד"ה ירמיה כתב ספרו וספר מלכים והא דלא כתב ישעיה כו' ואפילו ספרו לא כתב עכ"ל ומה"ט מהושע מעמוס ומיכה שהיו באותו הפרק לא קשיא להו שאפי' ספרם לא כתבו אך ק"ק חזקיה וסיעתו אמאי לא כתבו נמי ספר מלכים דליכא למימר משום שלא היו בזמן סוף ספר מלכים דא"כ לא תקשי להו נמי מידי מישעיה אלא ע"כ דר"ל דה"ל לכותבו עד זמנו וירמיה הוה ליה לאסוקי כמו בעזרא והא דלא תקשי להו אמאי לא כתב שלמה ספריו משלי שיר השירים קהלת די"ל לפי שבסוף ימיו נטרד ממלכותו וכתב נשיו הטו וגו' ולא כתבו ספריהם רק בסופן לפני מותן כפי' רש"י ודו"ק:

תוספות ד"ה איוב לא הי'

בד"ה איוב לא היה כו' א"כ מאי קאמר שמו ושם כו' עכ"ל ולא קשיא להו מאי קאמר עליך אמר קרא איש היה בארץ עוץ איוב שמו דאכולה מעשה דאיוב ויסורין שבאו עליו פריך ודו"ק:

דף טז:

תוספות ד"ה בלעם

[דף טז עמוד ב] בד"ה בלעם כו' כל ששמו ושם אביו בנביאות כו' עכ"ל ק"ק דא"כ ברכאל נמי נביא היה ואמאי לא קחשיב בברייתא הכא ח' נביאים ולמאי דמסיק אליהו בן ברכאל מישאל הוה נחא קצת דאפשר דברכאל עיקר נבואתו לישראל הוה וק"ל:

דף טז:

תוספות ד"ה ככחלא

[דף טז עמוד ב] בד"ה ככחלא כו' ויונתן תרגם נרד וכרכום רשק ומוריקא כפרים כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה מחובר למה שהקשה רשב"א על פירש"י דהא כמו דאתפרש לשון רישקא גבי כוחלא הכי איכא לפרושי לגבי כורכמא ובהדיא איתא האי לישנא גבי כורכמא בפרק

ח' שרצים ומתקל זוזא כורכמא רישקא וכן בפרק המקבל בב"מ ולקמן בפרקין אבל הוא מלתא באנפי נפשיה לפרש מלת רישקא לת"י שפי' מקום מיוחד גן שמגדלים בו נרד וק"ל:

הדרן עלך השותפין